

Een pilot binnen het programma Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming

Procesonderzoek

Ontwikkeling Veiligheidsteam Zaanstreek-Waterland 0-100+

Procesonderzoek Ontwikkeling Veiligheidsteam Zaanstreek-Waterland

Een pilot binnen het programma Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming

Milou Lünemann
Mathilde Compagner

Met medewerking van
Soenita Ganpat
Celine Majoor
Majone Stekete
Katinka Lünemann

Utrecht, Augustus 2024

Inhoud

Managementsamenvatting	4
1 Inleiding	8
1.1. Aanleiding voor de proeftuin: betere hulp nodig voor inwoners	8
1.2. Doelstelling en specifieke aandachtspunten van de proeftuin	9
1.3. Doel en vraagstelling van het procesonderzoek	10
1.4. Methode van onderzoek	10
2 Beoogde werkwijze en ontwikkeling proeftuin	13
2.1. Doel, doelgroep en beoogde werkwijze van de proeftuin	13
2.2. Organisatiestructuur van de proeftuin	14
2.3. Ontwikkelproces in de proeftuin: opbouwen vanaf scratch	16
3 Ervaringen uit de praktijk met ontwikkelproces en werkwijze	19
3.1. Ervaringen met de ontwikkeling van het team en de samenwerking	19
3.2. Ervaringen met de werkwijze vanuit professionals	25
3.3. Ervaringen van cliënten met de werkwijze	30
4 Conclusies en aanbevelingen	33
4.1. Van dromen op papier naar ervaren in de praktijk	33
4.2. Ervaringen van professionals en cliënten	34
4.3. Ontwikkelpunten en aanbevelingen voor de toekomst	37

Managementsamenvatting

Kinderen en volwassenen die te maken krijgen met geweld thuis of in een relatie krijgen vaak niet tijdig of passende hulp en bescherming om de geweldspatronen te doorbreken, duurzame veiligheid te realiseren en te kunnen herstellen. Het huidige hulp- en beschermingsstelsel is namelijk complex en knelt, zowel op lokaal als landelijk niveau. In maart 2023 is daarom de pilot Regionaal veiligheidsteam 0-100+ Zaanstreek-Waterland gestart als één van de elf proeftuinen vanuit het landelijk programma Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming. In deze proeftuinen ondersteunt een veiligheidsteam de lokale teams in de begeleiding van volwassenen en kinderen die te maken hebben met huiselijk geweld, om zo duurzame veiligheid te realiseren. De proeftuinen zijn er niet alleen voor gezinnen met kinderen, maar ook voor stellen zonder kinderen.

De proeftuin in Zaanstreek-Waterland heeft het Verwey-Jonker Instituut gevraagd een procesevaluatie uit te voeren om de werkwijze van de proeftuin en het ontwikkelproces in kaart te brengen en verder te stimuleren. Hierbij was expliciete aandacht voor de ervaringen van professionals van het veiligheidsteam, het lokale team, relevante netwerkpartners en gezinnen/huishoudens.

De volgende onderzoeksvragen stonden centraal in het onderzoek:

1. Op welke wijze wordt in de proeftuin Zaanstreek-Waterland het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming gerealiseerd? Hoe wordt de werkwijze van het Veiligheidsteam vormgegeven en hoe ziet de samenwerking met het gezin/huishouden, het lokale team en met andere netwerkpartners eruit?
2. Hoe wordt de werkwijze van het veiligheidsteam ervaren door professionals van het veiligheidsteam, het lokale team, andere netwerkpartners en gezinnen/huishoudens? Sluit de werkwijze aan bij wat gezinnen/huishoudens nodig hebben? Wat loopt goed? En waar zitten verbeterpunten?
3. Hoe kan de proeftuin zich verder ontwikkelen om deze gezinnen/huishoudens te bieden wat zij nodig hebben?

Om bovenstaande vragen te beantwoorden zijn in de periode september 2023 tot februari 2024 interviews gehouden met professionals van het veiligheidsteam, het lokale team, relevante netwerkpartners, en cliënten die waren aangemeld bij de proeftuin. Daarnaast is een documentanalyse uitgevoerd en zijn de bevindingen van het onderzoek besproken in twee reflectiesessies met professionals die betrokken waren bij de proeftuin.

Werkwijze en ontwikkelproces

Het doel van de proeftuin is dat het vaste gezicht van het lokale team gezinnen/ huishoudens, waar sprake is van geweld en onveiligheid laagdrempelig, kan (blijven) ondersteunen. Waar nodig met ondersteuning van het nieuwgevormde veiligheidsteam dat beschikt over expertise op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling.

Het veiligheidsteam van de proeftuin bestaat uit professionals afkomstig van Veilig Thuis, Raad voor de Kinderbescherming en verschillende Jeugdbeschermingsorganisaties in de regio. Daarnaast zijn vier lokale teams aangesloten. Vaste netwerkpartners in de specialistische schil zijn de Blijf Groep en het Meldpunt Advies en Bijzondere Zorg. Met andere netwerkpartners is een samenwerking gestart. Tot slot is een regieteam samengesteld met bestuurders en managers vanuit betrokken organisaties en zijn een projectleider en teamleider voor het veiligheidsteam aangesteld.

Het eerste half jaar richtte de proeftuin zich vooral op het ontwikkelen van een gezamenlijke werkwijze. Hiervoor is met elkaar het ideale hulptraject uitgewerkt en gekeken welke stappen nodig zijn om dit te bereiken. Verschillende werkgroepen bestaand uit een aantal professionals zijn gevormd om met specifieke onderdelen van de werkwijze aan de slag te gaan. De professionals van het veiligheidsteam en de reeds aangesloten lokale teams zijn getraind in de TOP-3 methodiek¹ en het veiligheidsteam volgde een training in het uitvoeren van een verklarende analyse en de MASIC².

Eind 2023 lag er een projectplan inclusief mijlpalenplanning waarin een meer gerichte en afgebakende opdracht was geformuleerd voor het veiligheidsteam en lokale teams.

Naast het ontwikkelen van een gezamenlijke werkwijze is ook vrij snel begonnen met ondersteuning van gezinnen. Casussen kunnen worden aangemeld bij de proeftuin vanuit de betrokken lokale teams of vanuit Veilig Thuis. In de periode mei 2023 tot februari 2024 was het veiligheidsteam in totaal betrokken bij 42 casussen. Het merendeel van de casussen is afkomstig van de jeugdteams. Tot nu toe zijn geen stellen zonder kinderen aangemeld bij de proeftuin. Per aangemelde casus bekijkt het veiligheidsteam hoe zij het lokale team en gezin/ huishouden kunnen ondersteunen; het bieden van consultatie en advies aan lokale professionals, het samen optrekken met de lokale professional in het bieden van hands-on (praktische) hulp en ondersteuning aan gezinnen. Andere beoogde functies van het veiligheidsteam zijn nog in ontwikkeling, namelijk het ondersteunen bij analyse van en onderzoek, gezamenlijke regievoering en de uitvoering van kinderbeschermingsmaatregelen.

1 De TOP-3 methodiek voor netwerkzorg van Stichting Civil Care biedt professionals en organisaties een raamwerk om tot een gedeelde analyse te komen van de problematiek die de onveiligheid in stand houdt om vervolgens hierin te kunnen prioriteren voor een gerichte aanpak. Het biedt daarbij handvatten voor het opstellen en uitvoeren van een concreet en integraal veiligheids-, zorg- en herstelplan.

2 MASIC- Mediator's Assessment of Safety Issues and Concerns. De MASIC biedt een gestructureerde beoordeling van partnergeweld bij ouders die in een (conflict)scheiding verwickeld zijn. Op basis van individuele interviews met partners en aanvullende informatie uit andere informatiebronnen wordt een beoordeling gemaakt over de aan/afwezigheid van partnergeweld en als er geweld aanwezig is, over het type geweld.

Ervaringen met de werkwijze en het ontwikkelproces

Het veiligheidsteam, de werkwijze en de samenwerking tussen het veiligheidsteam, lokale teams, regieteam en netwerkpartners moesten vanaf de grond opgebouwd worden. Dit kostte tijd, aandacht en energie. Het betekent oude gewoontes loslaten, een gezamenlijke visie en werkwijze ontwikkelen op verschillende vlakken en verwachtingen naar elkaar duidelijk krijgen. Dit is een ontwikkelproces van elkaar leren kennen, met elkaar aan de slag, evalueren en reflecteren. Professionals hebben deze start als een intensieve en chaotische periode ervaren, voornamelijk doordat zij een duidelijke opdracht, sturing en besluitvormingsstructuur misten. Ondertussen zijn stappen gezet om de samenwerking en besluitvormingsstructuur verder te ontwikkelen.

De belangrijkste meerwaarde die professionals tot dusver ervaren van de nieuwe werkwijze zijn:

- Meer tijd en ruimte om aan te sluiten bij het tempo en de behoeften van het gezin en te doen wat nodig is, zodat gewerkt kan worden aan het opbouwen van een vertrouwensband.
- Minder schakels en vaker vaste gezichten voor het gezin, doordat het lokale team aangehaakt blijft, waardoor het gezin minder vaak hun verhaal hoeft te vertellen en de kans op informatieverlies door overdracht kleiner is.
- Betere benutting van (veiligheids)expertise aan de voorkant om verdere escalatie te voorkomen en het sneller kunnen inschakelen van de juiste expertise vanwege de korte lijnen met netwerkpartners vanuit het veiligheidsteam.

De belangrijkste aandachtspunten die uit de gesprekken met professionals naar voren komen voor de verdere ontwikkeling van de werkwijze betreffen:

- Meer duidelijkheid over het soort casuïstiek dat aangemeld kan worden bij het veiligheidsteam en een gezamenlijke visie hierop.
- Betere faciliteiten voor informatie-uitwisseling, zodat het veiligheidsteam complete informatie heeft en passend advies kan geven die hoort bij de geweldspatronen en situatie waarin het gezin zit.
- Ontwikkelen van een visie op het inzetten van de TOP-3, verklarende analyse en MASIC.
- Het vergroten van kennis over intiem terreur, complexe scheiding, mensenhandel of loverboy problematiek, zodat signalen van deze problematiek herkend worden en de expertise van netwerkpartners beter benut kan worden.

De meeste cliënten die gesproken zijn, benoemden dat ze (zeer) tevreden zijn over het veiligheidsteam en hun betrokkenheid van meerwaarde vinden. Ze voelden zich gehoord en gesteund en verschillende cliënten vertelden dat hun situatie waarschijnlijk verder geëscaleerd was als het veiligheidsteam niet zou zijn betrokken. Over het algemeen verliep de communicatie tussen cliënten en professionals van het veiligheidsteam goed en voelden zij zich voldoende betrokken in het proces. Aandachtspunten die vanuit de cliënten naar voren komen zijn: duidelijke communicatie over de rol en taak van het veiligheidsteam en het meenemen van cliënten in de afweging om soms te vertragen en het tempo van een ander gezinlid te volgen dan die van de cliënt.

Ontwikkelpunten voor de toekomst

Op basis van het onderzoek zijn de volgende ontwikkelpunten en aanbevelingen geformuleerd waarmee de proeftuin in de toekomst aan de slag kan:

- Investeer in teambuilding binnen en identiteitsvorming van het veiligheidsteam om elkaars kwaliteiten te leren kennen en visieverschillen te overbruggen.
- Creëer een heldere besluitvormingsstructuur en maak helder welke ruimte het veiligheidsteam heeft om te experimenteren en beproeven. Geef als regieteam aan welke kaders het veiligheidsteam heeft waarbinnen ze kunnen experimenteren en beproeven. Benoem daarnaast waarover het veiligheidsteam zelf beslissingen kan nemen versus waarbij het regieteam een stem heeft of het uiteindelijke besluit wil nemen.
- Concretiseer en versterk de samenwerking met het lokale team en draag zorg voor monitoring, evalueren en leren van gemaakte afspraken:
 - Ontwikkel een gedeelde visie en taal ten aanzien van veiligheid.
 - Stel duidelijke criteria op voor de doelgroep en maak afspraken over wanneer het veiligheidsteam weer 'uitvliegt'.
 - Beproof de verschillende instroomroutes.
 - Stem af wanneer lopende casussen waar, met wie en hoe besproken worden.
 - Faciliteer informatie-uitwisseling door een registratiesysteem.
- Concretiseer de rol van netwerkpartners in de specialistische schil, inclusief de ervaringsdeskundige. Het is belangrijk om met elkaar na te denken over hoe het veiligheidsteam zich wil verhouden tot andere samenwerkingsverbanden, zoals de jeugdbeschermingstafel, het regionaal expertteam jeugd, het Zorg- en Veiligheidshuis en MDA++.
- Breng met elkaar prioritering en fasering aan in de te nemen stappen. Niet alles kan tegelijk en visies hierop verschillen. Dus ga het gesprek aan met elkaar en maak keuzes in waar als eerste op gefocust wordt.

1 Inleiding

In maart 2023 is de pilot regionaal veiligheidsteam 0-100+ Zaanstreek-Waterland (vanaf nu proeftuin) gestart als onderdeel van het landelijk programma Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming. In deze proeftuin ondersteunt een veiligheidsteam de lokale teams in de begeleiding van volwassenen en kinderen die te maken hebben met huiselijk geweld om zo duurzame veiligheid te realiseren. De doelgroep is niet alleen gezinnen met kinderen, maar ook huishoudens zonder kinderen. Om de werkwijze van de proeftuin en het ontwikkelproces in kaart te brengen en verder te stimuleren is een procesonderzoek uitgevoerd door het Verwey-Jonker Instituut. Hierbij was expliciete aandacht voor de ervaringen van gezinnen/huishoudens, professionals van de lokale teams en het veiligheidsteam en voor de netwerkpartners met wie wordt samengewerkt. In deze inleiding gaan we achtereenvolgens in op het ontstaan van de proeftuin (paragraaf 1.1), de doelstelling en specifieke aandachtspunten van de proeftuin (paragraaf 1.2) en het doel van het huidige procesonderzoek (paragraaf 1.3).

1.1. Aanleiding voor de proeftuin: betere hulp nodig voor inwoners

Kinderen en volwassenen die te maken hebben met huiselijk geweld hebben passende hulp en bescherming nodig om de (vaak intergenerationele) geweldspatronen te doorbreken en tot duurzame veiligheid en herstel te komen. Het huidige hulp- en beschermingsstelsel is echter complex en knelt, zowel op lokaal als landelijk niveau³.

Gezinnen/huishoudens ontvangen daardoor niet altijd tijdig de benodigde hulp en bescherming. Kinderen en volwassenen voelen zich onvoldoende gehoord en gezien. Vaak zijn veel verschillende partijen betrokken en moeten zij op verschillende plekken hun verhaal vertellen, terwijl het wenselijk is dat één vaste professional vanaf het begin betrokken is en blijft. Ook is vaak te weinig aandacht voor de onderliggende problematiek, de relatiedynamiek en de samenhang tussen problematiek op verschillende leefgebieden. Het personeelstekort en verloop zorgen er daarnaast voor dat gezinnen/huishoudens vaak lang moeten wachten op passende hulp en bescherming.

Deze knelpunten vragen om een andere manier van werken en denken, een andere relatie met de kinderen en volwassenen om wie het gaat en om een meer integrale en systeemgerichte werkwijze. Daarnaast is een nauwe samenwerking nodig tussen de lokale teams en de netwerkpartners in het zorg- en veiligheidsdomein (waaronder verslavingszorg en volwassenen ggz) en het brede sociaal domein (waaronder bestaanszekerheden), zodat gezinnen/huishoudens vroegtijdig met de juiste expertise geholpen kunnen worden. Om dit te realiseren heeft de regio Zaanstreek-Waterland in 2021 besloten om een regionaal veiligheidsteam ZaWa 0-100+ (vanaf nu: veiligheidsteam) op te richten.

In september 2021 werden de eerste contouren van het veiligheidsteam op papier geschetst. Op verzoek van de regio Zaanstreek-Waterland ontwikkelden Veilig Thuis Zaanstreek-Waterland, de Raad voor de Kinderbescherming, de Blijf Groep, en de vier gecertificeerde instellingen waar de regio contact mee heeft (Jeugdbescherming Regio Amsterdam, De Jeugd- en Gezinsbeschermers, William Schrikker Groep, Leger des Heils) een voorstel om in 2022 een pilot te starten met een regionaal veiligheidsteam 0-100+. De pilot werd daarnaast aangemeld als proeftuin voor het landelijke programma Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming, dat in 2023 is gestart.

³ Zie onderzoek Beschermingsarrangementen en programmaplan Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming

1.2. Doelstelling en specifieke aandachtspunten van de proeftuin

De proeftuin in Zaanstreek-Waterland is opgezet om een werkwijze te beproeven en ontwikkelen die bijdraagt aan het eerder en beter in beeld krijgen van signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling, het zo snel mogelijk stoppen van de onveilige situatie en het duurzaam herstellen van veiligheid in gezinnen/huishoudens. Binnen de proeftuin wil de regio werken met een veiligheidsteam dat beschikt over specialistische kennis en expertise op het gebied van veiligheid om gezinnen/huishoudens en lokale teams te ondersteunen bij de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. De insteek is dat het veiligheidsteam nauw samenwerkt met het lokale team en dat het lokale team een centrale rol (blijft) vervullen in het bieden van passende hulp en bescherming aan volwassenen en kinderen op alle leefgebieden. Doel is dat deze nieuwe werkwijze voor huishoudens met en zonder kinderen resulteert in: i) weinig schakels en daarmee slechts enkele gezichten voor het gezin of huishouden, ii) aanpak van de onderliggende problemen met snellere en directe ondersteuning en hulp en iii) meer nabije en compassievolle betrokken professionals.

Elke proeftuin heeft vanuit het landelijke programma specifieke aandachtspunten meegekregen. De aandachtspunten van de proeftuin Zaanstreek-Waterland zijn: i) het ontwikkelen van een meer integrale en systeemgerichte werkwijze door onder andere inzet van de verklarende analyse en de TOP-3 methodiek, ii) het ontwikkelen van een nauwere samenwerking met de volwassen GGZ, iii) inzet van gezinsgerichte juridische interventies en iv) monitoring.

Landelijke programma Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming

De proeftuin in Zaanstreek-Waterland is één van de elf proeftuinen binnen het landelijke programma Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming van het ministerie van Justitie & Veiligheid, het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, en de Vereniging voor Nederlandse Gemeenten. Doel van het programma is met het veld verkennen hoe de kind- en gezinsbescherming over 5 tot 10 jaar (2026-2031) eruit zou kunnen zien. Basisprincipes van het Toekomstscenario zijn:

- Cliëntgericht werken: gezinnen/huishoudens staan centraal.
- Rechtsbescherming en transparantie.
- Eenvoudig: één vaste professional voor het gezin/huishouden en indien nodig, expertise toevoegen.
- Lerend vanuit ieders ervaringen, inclusief die van leden van het gezin of huishouden.

De vaste contactpersoon van het lokale team werkt daarbij nauw samen met het regionaal veiligheidsteam waarin de functies van Veilig Thuis, de Raad voor de Kinderbescherming en de Gecertificeerde Instellingen zijn samengebracht. De proeftuinen geven de vier basisprincipes op verschillende manieren vorm binnen hun eigen proeftuin en verkennen en beproeven zo hoe de kind- en gezinsbescherming in de toekomst eruit zou kunnen zien.

1.3. Doel en vraagstelling van het procesonderzoek

Parallel aan de ontwikkeling van de werkwijze binnen de proeftuin Zaanstreek-Waterland is dit procesonderzoek uitgevoerd naar deze werkwijze en de ervaringen van betrokken gezinnen/huishoudens en professionals. De bevindingen van het onderzoek zijn faciliterend aan de doorontwikkeling van de werkwijze voor het veiligheidsteam, de betrokken lokale teams en netwerkpartners. De onderzoeksvragen die in dit procesonderzoek centraal stonden, zijn:

1. Op welke wijze wordt in de proeftuin Zaanstreek-Waterland het Toekomst-scenario kind- en gezinsbescherming gerealiseerd? Hoe wordt de werkwijze van het veiligheidsteam vormgegeven en hoe ziet de samenwerking met het gezin/huishouden, het lokale team en andere netwerkpartners eruit?
2. Hoe wordt de werkwijze van het veiligheidsteam ervaren door professionals van het veiligheidsteam, het lokale team, andere netwerkpartners en gezinnen/huishoudens? Sluit de werkwijze aan bij wat gezinnen/huishoudens nodig hebben? Wat loopt goed? En waar zitten verbeterpunten?
3. Hoe kan de proeftuin zich verder ontwikkelen om deze gezinnen/huishoudens te bieden wat zij nodig hebben?

1.4. Methode van onderzoek

Het onderzoek bestond uit vier onderzoeksfasen, die deels parallel liepen (zie Figuur 1.1). De dataverzameling liep van september 2023 tot februari 2024, waarbij het merendeel van de interviews najaar 2023 plaatsvond. We zijn gestart met **Fase A – beschrijving van de (ontwikkeling van de) werkwijze**. Daarin is tweemaal een interview gehouden met de projectleider van de proeftuin en teambegeleider van het veiligheidsteam. Ook is een documentanalyse uitgevoerd om de (ontwikkeling van de) werkwijze in kaart te brengen.

In **Fase B – werkwijze en ervaringen in de praktijk** onderzochten we hoe de werkwijze in de praktijk eruitziet en hoe professionals en cliënten de werkwijze en het ontwikkelproces ervaren. Hiervoor zijn interviews gehouden met professionals van het veiligheidsteam en groepsinterviews met de professionals van de betrokken lokale teams vanuit gemeente Waterland en gemeente Zaanstad. Ook sloten we een keer aan bij een casuïstiekbespreking.

Fase C – Rol en positionering van het veiligheidsteam bestond uit twee delen. Ten eerste voerden we interviews met (potentiële) netwerkpartners in de specialistische schil van het veiligheidsteam over hun visie op de rol en positionering van het veiligheidsteam en hun ervaringen met een eventuele samenwerking dusver (indien van toepassing). We spraken met Blijf Groep, het Meldpunt Advies en Bijzondere Zorg (MABZ), de beschermingstafel, het Zorgen Veiligheidshuis, het Regionaal Expertise Team Jeugd (RET), de Politie en De Waag. Daarnaast spraken we de vertrouwensarts, kindbehartiger, en ervaringsdeskundige verbonden aan het Veiligheidsteam. Ten tweede voerden we gesprekken met professionals betrokken bij zeven inspirerende lokale uitvoeringspraktijken in de regio⁴ om hieruit lessen te trekken voor de ontwikkeling van het veiligheidsteam.

⁴ Gezinscoaches Wormerland-Oostzaan, team preventieve jeugdbescherming Purmerend; Professional Jeugdbescherming Regio Amsterdam (JBRA) die in team Landsmeer werkt; Jeugdbescherming in de wijk Zaanstad; Samenwerking met de wijkagenten in Waterland; netwerkbijeenkomsten Edam-Volendam en Veilig Thuis.

Fase D – Lereren (door)ontwikkelen in de proeftuin was gericht op de toekomst van de proeftuin. Hiertoe zijn een leer- en ontwikkelsessie met professionals van het veiligheidsteam en lokale team georganiseerd en een reflectiesessie met de betrokken managers en bestuurders uit het regieteam. Bij deze tweede reflectiesessie sloot ook de coördinator van het Zorg- en Veiligheidshuis aan. Deze sessies waren gericht op het terugkoppelen van de (voorlopige) resultaten, hierop te reflecteren en samen te kijken naar ontwikkelpunten voor de toekomst.

In totaal spraken we met 7 professionals van het veiligheidsteam, 9 professionals van de lokale teams, 10 netwerkpartners, 10 uitvoerend professionals verbonden aan de zeven inspirerende regionale uitvoeringspraktijken en 5 cliënten. Daarnaast sloten bij de reflectiesessie 7 professionals van het veiligheidsteam, 7 professionals vanuit de lokale teams en 2 netwerkpartners aan. Bij reflectiesessie met het regieteam inclusief het Zorg- en Veiligheidshuis sloten 14 bestuurders en managers aan. De verzamelde data zijn thematisch geanalyseerd aan de hand van de onderzoeksvragen.

Figuur 1.1 **Overzicht onderzoeksfasen en onderzoeksmethoden**

Fase A Beschrijving werkwijze en ontwikkelpoces (sep '23 en feb '24)	Fase B Ervaringen ontwikkeling en werkwijze in de praktijk (okt - dec '23)	Fase C Rol en positionering veiligheidsteam (okt - nov '23)	Fase D Reflectie, analyse en rapportage (dec '23 - feb '24)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gesprekken met project- en teambegeleider ▪ Documentstudie 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Interviews RVT (n=7) ▪ Groepsessies met lokale teams (n=3) ▪ Bijwonen casuïstiek (n=1) ▪ Interview cliënten (n=5) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Interviews netwerkpartners (n=9) ▪ Interview ervaringsdeskundige (n=1) ▪ (Groeps) interviews goede praktijken (n=6) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Reflectiesessie veiligheidsteam en lokale team (n=1) ▪ Reflectiesessie netwerkpartners (bestuur en management) (n=1)

Methodologische verantwoording

We willen benadrukken dat dit onderzoek een procesonderzoek betreft. Het rapport geeft inzicht in het eerste halfjaar van de proeftuin en de ontwikkeling die de proeftuin heeft doorgemaakt. De onderzoeksresultaten richten zich vooral op het ontwikkelproces van (de werkwijze van) de proeftuin en de allereerste ervaringen met deze nieuwe manier van samenwerken alsook de visie op de toekomst. De werkwijze moest bij start van de proeftuin nog ontwikkeld worden en was tijdens het onderzoek nog volop in ontwikkeling.

De meeste professionals hadden ten tijde van het interview slechts in enkele casussen ervaring opgedaan, omdat de proeftuin pas net gestart was en de instroom langzamer op gang kwam dan verwacht. Ook voor de gesproken cliënten geldt dat hun ervaring vooral betrekking hebben op de eerste maanden dat de proeftuin was gestart, toen professionals nog aan het begin stonden van de ontwikkeling van de werkwijze.

Verder was de oorspronkelijke bedoeling om regelmatig bij casuïstiekbesprekingen aan te sluiten en om de ervaringsdeskundige een meer actieve rol te geven in het vertegenwoordigen van het cliëntperspectief in het onderzoek. In overleg met opdrachtgever is ervoor gekozen om in plaats van regelmatig aan te sluiten bij casuïstiekbesprekingen, een aantal extra interviews met netwerkpartners te doen en aan te sluiten bij de presentatie van het veiligheidsteam aan het lokale team over het plan van aanpak dat het veiligheidsteam heeft ontwikkeld (zie hoofdstuk 2). De ervaringsdeskundige was ten tijde van het onderzoek nog niet officieel aangesloten bij de proeftuin, daarom is de ervaringsdeskundige alleen geïnterviewd.

Tot slot, is de proeftuin nog steeds in ontwikkeling. Een deel van de bevindingen en ontwikkelpunten die zijn opgehaald in het najaar, zijn tijdens de reflectie-sessies reeds teruggekoppeld en opgepakt. Daarnaast voert het Verwey-Jonker Instituut van 2023 tot en met 2025 een landelijk onderzoek in opdracht van het landelijke programmateam Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming. In dit onderzoek worden de ervaringen en effecten van minimaal acht verschillende proeftuinen verder onderzocht, waaronder Zaanstreek-Waterland.

Leeswijzer

In deze rapportage gaan we allereerst in op beoogde werkwijze en ontwikkeling van de proeftuin (hoofdstuk 2). Vervolgens gaan we in op de ervaringen in de praktijk met de ontwikkeling en werkwijze (hoofdstuk 3). We sluiten af met conclusies en aanbevelingen voor de toekomst (hoofdstuk 4).

2 Beoogde werkwijze en ontwikkeling proeftuin

Dit hoofdstuk beschrijft hoe de proeftuin zich heeft ontwikkeld tot en met februari 2024. We gaan eerst in op het doel en de beoogde werkwijze van de proeftuin (paragraaf 2.1), vervolgens op de organisatiestructuur die voor de proeftuin is opgezet (paragraaf 2.2) en beschrijven daarna het feitelijke ontwikkelproces van de proeftuin op hoofdlijnen (paragraaf 2.3).

2.1. Doel, doelgroep en beoogde werkwijze van de proeftuin

Het doel van de proeftuin is om gezinnen/huishoudens waar sprake is van geweld en onveiligheid lokaal en laagdrempelig te (blijven) ondersteunen met een vaste contactpersoon vanuit het lokaal veld, eventueel in combinatie met een professional van het regionaal veiligheidsteam. In de oude manier van werken zou het lokale team op zo'n moment opschalen, bijvoorbeeld als kinderen zijn betrokken naar de raad voor de kindbescherming of jeugdbescherming met in veel gevallen een ondertoezichtstelling als gevolg. De proeftuin heeft als doel om gezinnen/huishoudens niet over te dragen en te werken in een estafette-model, maar om als professionals samen te werken en naast elkaar te gaan staan. Hierdoor kan ook sneller (de juiste) hulp ingeschakeld worden. Om te kijken wat er op dat moment nodig is, wordt vanuit verschillende expertises naar de hulpvraag van het gezin/huishouden gekeken.

De doelgroep waar het veiligheidsteam zich op richt, betreffen zowel gezinnen als stellen zonder kinderen of met uitwonende/meerderjarige kinderen waar zorgen zijn over de directe en structurele veiligheid.

In principe worden huishoudens aangemeld vanuit de lokale teams die aan de proeftuin zijn verbonden. De proeftuin richt zich dus niet alleen op jeugdproblematiek, maar ook op volwassenproblematiek en de eventuele relatie tussen jeugd- en volwassenproblematiek.

De beoogde werkwijze van de proeftuin is dat het veiligheidsteam laagdrempelig beschikbaar is voor de lokale teams als zij expertise nodig hebben op het gebied van veiligheid. De professional van het lokale team blijft de primaire hulpverlener, maar kan advies vragen aan professionals van het veiligheidsteam of gezamenlijk optrekken. Op het moment dat ze gezamenlijk optrekken vormen de professional van het lokale team en een professional van het veiligheidsteam een duo dat het gezin of huishouden ondersteunt. De regie blijft in de meeste gevallen bij het lokale team. De bedoeling is dat het duo volgens een gezamenlijke methodiek gaat werken, waarin gebruik gemaakt wordt van de uitgangspunten van de TOP-3 methodiek⁵ en de gedeelde verklarende analyse⁶.

Daarnaast kan het duo gebruik maken van de expertise van professionals uit de vaste specialistische schil van de proeftuin, waaronder expertise op het gebied van complexe scheiding, verslavingszorg, (jeugd)strafrecht en reclassering. De Blijf Groep en het Leger des Heils hebben reeds bij aanvang van de proeftuin toezegging gedaan om onderdeel uit te maken van deze specialistische schil.

⁵ De TOP-3 methodiek voor netwerkzorg van Stichting Civil Care biedt professionals en organisaties een raamwerk om tot een gedeelde analyse te komen van de problematiek die de onveiligheid in stand houdt om vervolgens hierin te kunnen prioriteren voor een gerichte aanpak. Het biedt daarbij handvatten voor het opstellen en uitvoeren van een concreet en integraal veiligheids-, zorg- en herstelplan.

⁶ De verklarende analyse is een instrument om tot een gedeelde analyse van het probleem te komen (zonder specifieke aandacht voor de veiligheid) en wordt samen met de volwassen en eventueel kinderen ingevuld.

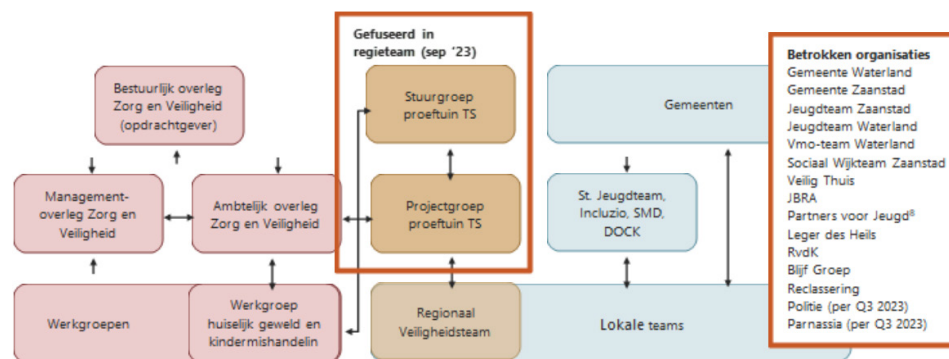
Het veiligheidsteam voert alle huidige functies van de bestaande jeugd-
beschermingsorganisaties uit bij veiligheidsvraagstukken, te weten:

- Consultatie en advies aan lokale professionals.
- Analyse van en onderzoek naar de situatie in het huishouden als sprake is van acute of structurele onveiligheid.
- Hands-on bieden van (praktische) hulp en ondersteuning aan gezinnen;
- Samen optrekken en ondersteunen van het huishouden met de lokale professional.
- Waar nodig regie voeren samen met de lokale team professional en het gezin/huishouden.
- Uitvoeren van kindbeschermingsmaatregelen.

2.2. Organisatiestructuur van de proeftuin

De proeftuin Zaanstreek-Waterland valt onder het Bestuurlijk overleg Zorg en Veiligheid⁷. Vanuit het Bestuurlijk overleg is in 2022 een projectstructuur ontwikkeld voor de proeftuin, bestaand uit: i) een stuurgroep van betrokken bestuurders van de partnerorganisaties, ii) een projectgroep van betrokken managers en iii) op uitvoerend niveau het veiligheidsteam dat samenwerkt met de lokale teams.

Figuur 2.1 Projectstructuur proeftuin Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming

⁷ Het bestuurlijk overleg Zorg en Veiligheid bestaat uit de burgemeesters, wethouders Zorg en bestuurders van de uitvoerend partnerorganisaties.

⁸ De Jeugd- en Gezinsbeschermers en William Schrikker Jeugdbescherming & Reclassering.

2.2.1. De stuurgroep en projectgroep (later gefuseerd in regieteam)

De opgerichte stuurgroep proeftuin Toekomstscenario, bestaand uit bestuurders en directeurs van de betrokken organisaties (zie figuur 2.1), had de taak om de capaciteit, middelen en ruimte te geven aan professionals om te doen wat nodig is en te zorgen dat bestaande grenzen tussen en binnen organisaties en schotten in regelgeving daarin geen belemmering vormen. De opgerichte projectgroep van managers en andere daartoe gemandateerde vertegenwoordigers was verantwoordelijk voor het dagelijks bestuur van de proeftuin. De stuurgroep en projectgroep zijn per september 2023 gefuseerd in een regieteam met als doel het ontwikkelproces te optimaliseren.

2.2.2. Het regionale veiligheidsteam en de lokale teams

Tussen eind 2022 en begin 2023 is het veiligheidsteam gevormd vanuit de organisaties Veilig Thuis, Raad voor de Kinderbescherming en de jeugdbeschermingspartijen: Jeugdbescherming Regio Amsterdam, William Schrikker Groep, De Jeugd- en Gezinsbeschermers en Leger des Heils. Binnen deze organisaties zijn vacatures uitgezet en zijn professionals gericht gevraagd om te solliciteren. Dit heeft geleid tot een veiligheidsteam van professionals met ruime ervaring in de jeugdbeschermingsketen, waarvan een deel een achtergrond heeft in volwassen(ggz/lvb)-problematiek. De jeugdteams van Zaanstad en Waterland en het Wmo-team vanuit Waterland zijn vanaf maart 2023 aangesloten bij de proeftuin. De sociale wijkteams van Zaanstad sloten vanaf 1 oktober 2023 aan. Vanuit het jeugdteam en sociale wijkteam in Zaanstad is er voor gekozen te starten met een select aantal professionals in plaats van het gehele team. Deze professionals van het lokale team sloten ook aan bij trainingen en bijeenkomsten van de proeftuin, zoals over de TOP-3 methodiek en verklarende analyse. Andere collega's van het lokale team sloten hier niet bij aan, maar kunnen wel casussen aanmelden via een betrokken collega.

2.2.3. Een vaste specialistische schil van samenwerkingspartners

Naast het kernteam is een vaste specialistische schil opgezet met partijen die beschikken over aanvullende expertise. Vanaf de start waren hierbij de Blijf Groep en het Leger des Heils betrokken. Begin 2024 zijn hierin vertegenwoordigd de Blijf Groep, het Meldpunt Advies en Bijzondere Zorg (MABZ) met expertise op het gebied van onbegrepen gedrag/volwassenproblematiek en het Leger des Heils. Ook zijn een zelfstandig kindbehoortiger en een onafhankelijke vertrouwensarts aangehaakt. Daarnaast zijn er korte lijnen en afspraken met andere belangrijke andere samenwerkingsverbanden zoals het Zorg- en Veiligheidshuis en het RET. In principe kunnen de aangesloten partijen rechtstreeks door het veiligheidsteam ingeschakeld worden met uitzondering van de zelfstandig kindbehoortiger die via FamilySupporters versneld ingeschakeld kan worden. Met de Blijf Groep, MABZ, zelfstandig kindbehoortiger en vertrouwensarts is reeds een actieve samenwerking op casusniveau. Het Leger des Heils kan ingevlogen worden op basis van consult, maar dit is vooralsnog niet voorgekomen. In de toekomst wil de proeftuin de specialistische schil nog verder uitbreiden, met onder meer De Brijder, De Waag, en een ervaringsdeskundige. Met deze partijen zijn reeds eerste gesprekken gevoerd, maar is vooralsnog geen sprake van een geformaliseerde samenwerking – waarbij het veiligheidsteam rechtstreeks hun expertise kan betrekken - al komt het wel voor dat soms op casusniveau bijvoorbeeld zowel het veiligheidsteam als De Waag betrokken zijn.

2.3. Ontwikkelproces in de proeftuin: opbouwen vanaf scratch

De proeftuin in Zaanstreek-Waterland is begin 2023 van start gegaan. In maart 2023 was het veiligheidsteam operationeel en vanaf mei 2023 is de proeftuin gestart met het ondersteunen van de eerste gezinnen. Sinds de start van de proeftuin hebben het veiligheidsteam, de project- en stuurgroep, het lokale team en de netwerkpartners veel stappen gezet. Alles was nieuw en moest vanaf de grond opgebouwd worden door een team met nog onbekende collega's en in soms nog onbekend werkgebied. Zo was er nog geen vaste overleglocatie of werkplek en moesten er nog randvoorwaardelijke zaken geregeld worden, zoals het uitvoeren van een data protection impact assessment (DPIA). Een werkwijze ontwikkelen, gezamenlijk een visie formuleren en het toewerken naar een gezamenlijke werkwijze en cultuur vergt tijd. De stip aan de horizon kan ver weg lijken, maar de proeftuin heeft in minder dan een jaar tijd veel stappen weten te zetten: het vormen van een veiligheidsteam, het aanhaken van de lokale teams, het ontwikkelen van een gezamenlijke werkwijze, het trainen van de professionals en het ontwikkelen van de methodiek. Parallel aan de ontwikkeling van de werkwijze is de proeftuin gestart met het bieden van ondersteuning aan cliënten.

Vorming veiligheidsteam

In maart 2023 kwamen de professionals van het nieuw gevormde veiligheidsteam voor het eerst bij elkaar. Dit kernteam van het veiligheidsteam bestond uit één professional van Veilig Thuis (inmiddels twee), één professional van De Jeugd- en Gezinsbeschermers (DJGB), twee professionals van de William Schrikker Stichting en één professional van de Raad voor de Kinderbescherming en één professional van de Jeugdbescherming Regio Amsterdam. Vanaf mei 2023 sloot ook een gedragsdeskundige van de Jeugdbescherming Regio Amsterdam aan.

Het eerste half jaar stond vooral in teken van het leren kennen van elkaar en het veiligheidsteam handen en voeten geven, het opstarten van de samenwerking met het lokale team en de samenwerking met de vaste specialistische partners. Tegelijk werd gestart met de ontwikkeling van een eigen werkwijze om mee te experimenteren en te beproeven.

Aanhaken lokale teams

De jeugdteams van Zaanstad en Waterland en het Wmo-team van Waterland sloten reeds vanaf de start aan bij de proeftuin. Vanaf oktober 2023 vond verder uitbreiding plaats en sloten ook de sociale wijkteams uit drie verschillende wijken in Zaanstad aan. Voor de gemeente Zaanstad is ervoor gekozen om op kleinschalig niveau te experimenteren. Om die reden sloten vanuit het Jeugdteam Zaanstad vijf⁹ professionals afkomstig uit drie verschillende wijken aan en voor het Sociale Wijkteam Zaanstad is gekozen om te starten met drie wijken met elk een andere uitvoerder die het aanbod in de betreffende wijk verzorgt (namelijk Includio, Dock en SMD).

Gezamenlijk ontwikkelen van de werkwijze

Samen met het lokale team heeft het veiligheidsteam gekeken hoe het ideale hulptraject er voor de inwoner uit zou moeten zien door met elkaar zogenaamde klantreizen te maken. Doel was om tot één integrale samenwerking te komen tussen de jeugdteams, Wmo/sociale wijkteams en het veiligheidsteam: in april heeft een klantreis jeugd plaatsgevonden, begin juli een klantreis Wmo/sociale wijkteam en half juli een integrale klantreis. In de eerste twee klantreizen is gekeken naar de huidige en ideale situatie en zijn afspraken gemaakt voor de werkwijze op korte termijn en zoekvragen voor de lange termijn.

9 Één professional is uitgevallen gedurende het proces vanwege persoonlijke omstandigheden.

In de integrale klantreis zijn de inzichten vanuit beide klantreizen teruggekoppeld en is gekeken welke stappen nodig zijn om toe te werken naar een integrale werkwijze. Hierbij is afgesproken dat instroom via het lokale team verloopt. Najaar 2023 is besloten dat ook Veilig Thuis actief screent in welke casussen betrokkenheid van het veiligheidsteam mogelijk gewenst is en dit vermeld in de overdracht naar het lokale team, zodat het lokale team vervolgens het veiligheidsteam hierbij kan betrekken. Ook is besproken met Veilig Thuis om in de toekomst te gaan experimenteren met rechtstreekse aanmelding via Veilig Thuis bij het Veiligheidsteam.

Casussen konden in het begin worden aangemeld via een formulier of per mail. Al snel is hier telefonisch aanmelden aan toegevoegd. Als het gaat om consultatie en advies kan een casus anoniem worden besproken en dan is geen toestemming nodig van het gezin of huishouden. Als een casus niet-anoniem wordt aangemeld is wel altijd toestemming nodig. Een casus kan zowel in de casuïstiekbespreking van het veiligheidsteam worden besproken, maar iemand van het veiligheidsteam kan ook aansluiten bij de casuïstiekbespreking van het lokale team. Het kan ook zijn dat een professional van het veiligheidsteam zonder voorinformatie meegaat met de professional van het lokale team naar het gezin of huishouden.

Daarnaast zijn binnen het veiligheidsteam allerlei werkgroepen opgestart, waarin per werkgroep een aantal uitvoerend professionals aan de slag gingen met specifieke onderdelen van de werkwijze (o.a. werkgroepen voor het aanhaken van de jeugdreclassering en de volwassen ggz, een werkgroep gericht op de aanpak van complexe scheidingen, een werkgroep digitale werkomgeving en een werkgroep juridisch overleg).

Inmiddels zijn al deze werkgroepen overgegaan in een viertal werkgroepen: uitvoeringspraktijk, rechtsbescherming, volwassenenproblematiek en gezinsgerichte juridische interventies. Deze vier werkgroepen werken in opdracht van het regieteam en elke werkgroep bestaat qua samenstelling uit: voorzitter

en vicevoorzitter vanuit regieteam, extra leden uit regieteam, projectmanager van de proeftuin, de teambegeleider en gedragsdeskundige van het veiligheidsteam, beleidsadviseur gemeente, facilitators/experts, en enkele professionals van het veiligheidsteam of uit de specialistische schil van het veiligheidsteam en/of professionals van het lokale team.

Trainen professionals en ontwikkelen methodische werkwijze

Tijdens de beginperiode zijn de leden van het veiligheidsteam en de tot dan toe gekoppelde professionals van het lokale team getraind in de TOP-3 methodiek. Daarnaast hebben de professionals van het veiligheidsteam een training gevolgd in de verklarende analyse en de MASIC¹⁰. Najaar 2023 is door het veiligheidsteam een plan van aanpak ontwikkeld waarin de uitgangspunten van de TOP-3 en verklarende analyse gecombineerd zijn. Verder is begonnen met het experimenteren met de MASIC.

Ondersteuning gezinnen en huishoudens

Parallel aan de ontwikkeling van de werkwijze is de proeftuin per mei 2023 gestart met het ondersteunen van gezinnen. In eerste instantie ging het vooral om ondersteuning van gezinnen met minderjarige kinderen (mede doordat het Sociale Wijkteam Zaanstad pas later aansloot). Inmiddels is het veiligheidsteam ook breder aan de slag gegaan met ondersteuning van gezinnen met meerderjarige kinderen, maar er zijn tot op heden geen huishoudens zonder kinderen ingestroomd. In de periode mei 2023 tot en met januari 2024 zijn in totaal 42 casussen gemeld bij het veiligheidsteam. Bij 15 casussen hiervan betrof dit een eenmalig/incidenteel consult in anonieme of niet-anonieme vorm en bij 20 casussen is het veiligheidsteam actief betrokken¹¹.

¹⁰ MASIC- Mediator's Assessment of Safety Issues and Concerns. De MASIC biedt een gestructureerde beoordeling van partnergeweld bij ouderparen die in een (conflict)scheiding verwickeld zijn. Op basis van individuele interviews met partners en aanvullende informatie uit andere informatiebronnen wordt een beoordeling gemaakt over de aan/afwezigheid van partnergeweld en als er geweld aanwezig is, over het type geweld.

¹¹ Van de overige casussen moet de betrokkenheid van het veiligheidsteam nog duidelijk worden.

Verdere concretisering samenwerking en vertaling plan van aanpak naar projectplan

In het afgelopen (half) jaar is gewerkt aan een duidelijker besluitvormingsstructuur door samenvoeging van de stuurgroep en de projectgroep in een regieteam, waarbij de voorzitter en vice voorzitter een verbindende spil zijn in de vorm van dagelijks bestuur voor meer nabijheid. Daarnaast zijn de opdrachten van de project- en teambegeleider geconcretiseerd, zodat zij meer beslissingsbevoegdheid hebben en de teambegeleider meer ruimte heeft voor het coachen van het team.

Ook wordt er meer geïnvesteerd in de samenwerkingsrelatie tussen het lokale team en het veiligheidsteam door verbindingsdagen en evaluatiemomenten te organiseren. Eind 2023 heeft de proeftuin een verbindingsdag georganiseerd tussen de aangehaakte lokale teams en het veiligheidsteam en vanaf 2024 zijn er ook terugkerende evaluatiemomenten gepland. Tot slot is in het kader van de verlenging van de pilot en de subsidie is eind 2023 een projectplan inclusief mijlpalenplanning ontwikkeld met als doel te voorzien in een meer gerichte en afgebakende opdracht waar het veiligheidsteam en lokale team de komende periode mee aan de slag kunnen.

3 Ervaringen uit de praktijk met ontwikkelproces en werkwijze

Dit hoofdstuk gaat in op de ervaringen met de ontwikkeling van het veiligheidsteam en samenwerking met belangrijke partners (paragraaf 3.1). Daarna bespreken we de ervaringen van professionals van het veiligheidsteam, het lokale team en de netwerkpartners met de werkwijze (paragraaf 3.2). Tot slot staan we stil bij de ervaringen van gezinnen¹² met de werkwijze (paragraaf 3.3).

3.1. Ervaringen met de ontwikkeling van het team en de samenwerking

In deze paragraaf gaan we achtereenvolgens in op de ervaringen van professionals met i) de ontwikkeling van het veiligheidsteam, ii) de samenwerking tussen het veiligheidsteam en bestuur en management, iii) de samenwerking tussen het veiligheidsteam en de lokale teams en iv) de opstart van de samenwerking tussen het veiligheidsteam en andere netwerkpartners.

3.1.1. Ervaringen met de ontwikkeling van het veiligheidsteam

De professionals die samen het veiligheidsteam hebben gevormd, zijn geworven uit de verschillende moederorganisaties. In de interviews komt naar voren dat de meeste professionals ernaar uitkeken om iets nieuws te gaan doen en een bijdrage te leveren aan het veranderen van het huidige stelsel. Een deel van hen verwachtte deze verandering te weeg te brengen door vooral ondersteuning te gaan bieden aan gezinnen in plaats van voornamelijk bezig te zijn met het ontwikkelproces van de werkwijze, inclusief allerlei praktische en randvoorwaardelijke onderdelen van de werkwijze.

De meeste professionals van het veiligheidsteam hebben het eerste (half)jaar als een intensieve en chaotische periode ervaren. Ze wilden graag aan de slag door ondersteuning te bieden aan gezinnen. Echter, alles was nieuw en moest vanaf de grond opgebouwd worden door een team met nog onbekende collega's en in een soms nog onbekend werkgebied. De randvoorwaarden zoals een vaste overleglocatie en een koffiezetapparaat waren nog niet aanwezig. Ook waren de professionals nog niet getraind in de methodieken die gebruikt gingen worden. Meerdere professionals gaven aan dat ze een duidelijke opdracht misten en dat het ontbrak aan een gezamenlijke visie, duidelijke rollen, afspraken en communicatielijnen tussen de verschillende betrokken partijen, maar ook binnen het veiligheidsteam. Zo was het voor professionals niet duidelijk wat rol van de project- en teambegeleider precies inhield en hadden professionals meer behoefte aan sturing vanuit hen. Dit zorgde voor onduidelijkheid en onrust in het team. Daarnaast gaven enkele professionals van het veiligheidsteam aan dat ze zoekende waren hoe invulling te geven aan de advies- en triagerol van de raad in relatie tot de onafhankelijke onderzoeksfunctie van de raad. Bijvoorbeeld of de Raad ook mee zou gaan op huisbezoek of niet. De instroom van gezinnen kwam langzamer op gang en in combinatie met veel onduidelijkheid rondom de opdracht, misten professionals soms uitdaging en lekte energie weg.

¹² In het vervolg van dit hoofdstuk spreken wij over gezinnen, omdat het veiligheidsteam momenteel enkel betrokken is geweest bij gezinnen met minderjarige en meerderjarige kinderen en nog niet bij huishoudens zonder kinderen.

Wat als fijn wordt ervaren is dat ieder in het team open is, meedenkt en een eigen expertise heeft waardoor ze elkaar aanvullen. Hierdoor wordt in het overleg veel besproken, maar dit zorgt ook voor tegenstrijdige ideeën. Bij tegenstrijdige ideeën is behoefte aan besluitvorming en dat besluiten worden doorgezet en men zich eraan houdt, in plaats van dat geen besluiten worden genomen of genomen besluiten constant veranderen. De uitvoerend professionals van het veiligheidsteam verwachten van de projectleider, teambegeleider en regieteam meer sturing in dit proces (zie over besluitvorming ook de volgende paragraaf 3.1.2). Verder hadden sommige professionals de behoeften om binnen het veiligheidsteam vaker informatie uit te wisselen over de soort casuïstiek waar andere professionals betrokken zijn en hoe zij invulling geven aan hun rol als professional van het veiligheidsteam. Bovendien gaan professionals verschillend om met het experimenteren en beproeven. Waar de een van mening is dat ze juist de grenzen mogen opzoeken in zowel de (privacy) wetgeving als doen wat nodig is in het gezin, voelen anderen zich kwetsbaarder in hoeverre ze gedekt zijn om bepaalde dingen te doen of vinden dat sommige taken voor het lokale team zijn en niet voor het veiligheidsteam. Dat maakt ook dat professionals geen duidelijk beeld hebben welke positie ze hebben of kunnen pakken als veiligheidsteam en voor welke casussen ze wel en niet zijn.

Het blijkt lastig om in een periode waarin men elkaar nog moet leren kennen en een vertrouwens- en samenwerkingsrelatie op moet bouwen ook te experimenteren en beproeven en een gezamenlijke visie en werkwijze te ontwikkelen. Dit betekent namelijk dat op verschillende niveaus gesprekken gevoerd moeten worden, zowel binnen het veiligheidsteam als met de lokale teams en andere netwerkpartners en zowel op uitvoerend, beleid als bestuurlijk niveau. Professionals bieden hulp en ondersteuning aan de lokale teams en gezinnen, maar zitten ook in werkgroepen om het proces vorm te geven zonder een heldere opdracht. Besluiten hebben ook weer invloed op elkaar. Stel dat de keuze gemaakt wordt om de caseload van iedereen te vergroten, dan betekent dit minder tijd en ruimte om de methodieken in de proeftuin goed te kunnen beproeven.

En verandering in denk- en werkwijze heeft tijd en bewuste aandacht en reflectie nodig; als tijdens de verbouwing het werk gewoon doorgaat is de neiging terug te vallen op oude gewoontes en de bekende werkwijze en methodieken. Professionals gaven aan ruimte voor reflectie gemist te hebben; wat gaat goed, wat kan beter en welke stappen moeten worden gezet.

Ondanks deze uitdagende start, is in de afgelopen periode veel bereikt binnen het veiligheidsteam. Het veiligheidsteam is meer één team geworden. Mensen hebben het gevoel bij te kunnen dragen aan het team. Dit heeft er ook toe geleid dat tot en met maart 2024 geen sprake is geweest van verloop binnen het veiligheidsteam. Desondanks vinden de professionals van het veiligheidsteam dat het belangrijk is om te blijven inzetten op de teamontwikkeling en zouden ze graag meer ondersteuning willen bij dit proces.

3.1.2. Ervaringen met de samenwerking tussen het veiligheidsteam en bestuur en management

Bij de start van de proeftuin was er een projectmanager van de proeftuin, een stuurgroep en projectgroep van de proeftuin (later gefuseerd in het regieteam) en een teambegeleider van het veiligheidsteam. Op en tussen alle lagen (bestuur, beleid en uitvoering) moest een samenwerkingsrelatie opgebouwd worden, terwijl een duidelijke richting ontbrak over de in te slagen koers. Bij professionals van het veiligheidsteam was niet duidelijk wat de rol van de stuur- en projectgroep, de projectmanager en de teambegeleider was, en waar het mandaat lag voor besluitvorming. Gemaakte afspraken veranderden soms snel door deze onduidelijkheden over rollen en visieverschillen tussen de stuurgroep, het projectteam en het veiligheidsteam. Het veiligheidsteam ervaarde druk vanuit de stuur- en projectgroep om gelijk te starten met het draaien van casussen, terwijl ze nog niet getraind waren in de TOP-3- en verklarende analyse en nog geen conceptwerkwijze hadden ontwikkeld. Ze kregen via het bestuur en management te horen dat de instroom minimaal 40 casussen in 2023 moest zijn, omdat dit zo in de subsidieleidraad was vermeld. Dit leverde druk op om de instroom te verhogen en mede daardoor ervaarde het veiligheidsteam onvoldoende ruimte om out-of-the-box te kunnen denken en met een bepaalde afspraak of werkwijze te experimenteren en te beproeven. Daarnaast kreeg het team bij de start van de proeftuin een 'mijlpalenplanning' vanuit het bestuur en management, die hen overweldigde en waarin taken stonden die zij niet altijd als hun rol zagen.

In de praktijk bleek dat door het hebben van twee lagen (stuurgroep en projectgroep) het besluitvormingsproces eerder vertraagd of bemoeilijkt werd. Soms had de projectgroep akkoord gegeven, maar stond de stuurgroep hier vervolgens niet achter. Met de samenvoeging van stuurgroep en projectgroep in één regieteam is de verwachting dat bestuurders en managers gemakkelijker en sneller tot gezamenlijke besluitvorming komen. Daarnaast zijn de voorzitter en vice voorzitter van het regieteam benoemd als dagelijks bestuur, zodat er meer verbinding is tussen het regieteam en het veiligheidsteam en er sneller

geschakeld kan worden. Vanuit het veiligheidsteam wordt benoemd dat het prettig is dat het regieteam meer aansluiting zoekt. De professionals van het veiligheidsteam ervaren verbetering in de communicatie, bijvoorbeeld door terugkoppeling over de discussie en besluitvorming in het regieteam.

Het veiligheidsteam hoopt dat in de komende periode het regieteam samen met het veiligheidsteam de identiteit van het veiligheidsteam gaan vormgeven en zij als uitvoerend professionals het vertrouwen en de ruimte krijgen om dingen te mogen beproeven. Sommige professionals van het veiligheidsteam hebben daarbij wel behoefte aan enige kaders, zodat duidelijk is waar de experimenteerruimte van het veiligheidsteam ligt.

3.1.3. Ervaringen met de samenwerking tussen het veiligheidsteam en de lokale teams

Vanaf de start hebben het nieuwe opgerichte veiligheidsteam en de al bestaande lokale teams¹³ actief geïnvesteerd in de samenwerking. Over de samenwerking in de casuïstiek, dus het ondersteunen van gezinnen, zijn professionals van zowel de jeugdteams als het veiligheidsteam over het algemeen tevreden. Het is afstemmen en zoeken naar ieders rol binnen een gezin, waarbij de professionals open staan voor de samenwerking en aanpassingsvermogen laten zien. Per casus wordt bekeken hoe de samenwerking eruit komt te zien en wie daarbij welke taken oppakt. Dit houdt in dat het veiligheidsteam de ene keer actief op de voorgrond betrokken is en de andere keer meer een adviserende rol op zich neemt. Door deze flexibele manier van werken wordt optimaal gebruik gemaakt van elkaars expertise. Deze manier van werken laat zien dat professionals een open houding hebben ten opzichte van leren van elkaar en elkaars vaardigheden en kennis benutten.

Waar professionals van zowel de lokale teams als het veiligheidsteam vooral tegenaanlopen in de samenwerking is het ontbreken van een gezamenlijke visie, onduidelijkheid over de positionering en identiteit van het veiligheidsteam en onduidelijkheid over ieders rol binnen de ontwikkeling van de nieuwe werkwijze. De lokale teams hadden bijvoorbeeld de verwachting dat ze onderdeel zouden zijn van het veiligheidsteam en samen beslissingen zouden nemen over de werkwijze van de proeftuin. De rol van het lokale team bleek vooral het aanleveren van casussen en het blijven ondersteunen van gezinnen. Om dit echter goed vorm te geven is het belangrijk met elkaar een gezamenlijke visie, denk- en werkwijze te krijgen. Deze visie over welke casuïstiek aangemeld kan worden bij het veiligheidsteam, ontbreekt echter (zie verdere toelichting bij 3.2.2).

¹³ SWT Zaanstad was ten tijde van het onderzoek nog niet officieel verbonden aan de proeftuin en WMO-Waterland heeft geen casussen aangeleverd. Dit betekent dat rondom de samenwerking in de casuïstiek enkel ervaring is opgedaan met de jeugdteams. Wel zijn gesprekken met SWT Zaanstad en WMO-Waterland gevoerd en worden die bevindingen meegenomen in deze paragraaf.

Daarnaast is behoefte aan overleg rondom het vormgeven van de casuïstiek-overleggen; waar moet het overleg plaatsvinden, bij welke organisatie vindt de casuïstiek plaats, wie sluit bij welke casus aan, hoe vaak, hoe moet het casuïstiekoverleg worden gestructureerd en wat wordt precies besproken tijdens het overleg. Enkele professionals van het lokale team geven aan graag te willen dat één vaste professional vanuit het veiligheidsteam structureel in het casuïstiekoverleg aansluit. Aan de andere kant benoemen professionals vanuit het veiligheidsteam dat het dan niet mogelijk is om gebruik te maken van de verschillende expertises binnen het veiligheidsteam, waaronder ook de flexibele schil. Bovendien heeft het veiligheidsteam te maken met meerdere lokale teams. Het is dus zoeken naar een werkbare overlegvorm voor iedereen, waarbij aandacht is voor de verschillen tussen de lokale teams. Het ene lokale team lukt het bijvoorbeeld beter dan het andere lokale team om altijd aangesloten te zijn bij overleggen van het veiligheidsteam.

Een ander punt is de invulling van de rolverdeling: hoe kunnen de lokale teams en het veiligheidsteam hun krachten het beste bundelen. De regie blijft in principe (op papier) bij het lokale veld, maar betekent dit ook dat het veiligheidsteam vooral ondersteunend is of kunnen zij ook meer in de lead zijn? En wat is de rol van de gedragsdeskundige binnen het veiligheidsteam ten opzichte van de gedragsdeskundige van het lokale team? Met de komst van het veiligheidsteam werd ook van het lokale veld een nieuwe manier van werken verwacht. De betrokken professionals van het lokale team zijn bijvoorbeeld getraind in de TOP-3 methodiek. Echter, wat kan dan verwacht worden van professionals van het lokale team qua expertise, bijvoorbeeld op veiligheid en het maken van veiligheidsafspraken, en waarin onderscheidt het veiligheidsteam zich en wat voegt het veiligheidsteam toe. Dit zijn vragen en onderwerpen waar professionals van zowel de lokale teams als het veiligheidsteam zich mee bezig houden. Afhankelijk van de hoeveelheid expertise, tijd, ruimte en capaciteit binnen een lokaal team, zal het ene team sneller behoefte hebben aan advies vanuit het veiligheidsteam terwijl het andere team meer behoefte heeft aan gezamenlijk optrekken.

Om verwachtingen te managen en een gezamenlijke visie en werkwijze te ontwikkelen zijn regelmatige overlegmomenten, zowel formeel als informeel, helpend door het delen van kennis, het bespreken van uitdagingen en het nemen van gezamenlijke beslissingen. Nadat de proeftuin ongeveer een half jaar gestart was, is een verbindingsdag georganiseerd. Daarbij kwamen professionals van de lokale teams en het veiligheidsteam samen om elkaar beter te leren kennen. Op deze dag bleek (opnieuw) dat ieders visie over de werkwijze en verwachtingen van elkaar verschillend is. Door een aantal professionals werd benoemd dat deze dag prettig was omdat stil werd gestaan bij de samenwerking en hoe deze verbeterd kon worden. Door professionals werd echter achteraf ook benadrukt dat het belangrijk is om een dergelijke sessie goed voor te bereiden wat betreft het doel van de sessie en de samenstelling van de groep.

3.1.4. Ervaringen met de opstart van de samenwerking met netwerkpartners

Elke netwerkpartner ziet het belang van een rol binnen de proeftuin. Met enkele netwerkpartners is al een mooie samenwerking ontstaan, maar met andere netwerkpartners wordt de samenwerking nog gemist of zijn professionals nog zoekend wanneer ze elkaar in casuïstiek betrekken. Hierin is het niet alleen van belang dat afspraken worden gemaakt dat een netwerkpartner benaderd kan worden, maar dat de betreffende netwerkpartner ook tijd beschikbaar heeft voor de proeftuin en dat professionals elkaar kennen. Door te werken met vaste contactpersonen kan een vertrouwensband worden opgebouwd en zijn de lijnen kort. Dit draagt bij aan duidelijke verwachtingen over ieders rol als samen in een casus wordt opgetrokken.

Zowel met de netwerkpartners die al structureel betrokken zijn, als netwerkpartners die meer op afstand betrokken zijn, is het met elkaar zoeken wat ieder bijdraagt, wat ieders rol en positie is in het geheel, hoe je moet samenwerken, elkaar versterkt en wat wel en niet mogelijk is. Verschillende netwerkpartners zien nog kansen om meer toegevoegde waarde te leveren aan de proeftuin. De ene partner ziet een grotere rol voor zichzelf weggelegd dan de andere partner: variërend van een vooral consulterende rol tot aan samen optrekken in een gezin.

Wat betreft de inzet en rol van de ervaringsdeskundige wordt hierover binnen het veiligheidsteam verschillend gedacht. De meeste professionals zien vooral een rol voor de ervaringsdeskundige weggelegd bij het op verzoek aansluiten bij gezinnen/huishoudens met specifieke problematiek. Als het gaat om het laten aansluiten van de ervaringsdeskundige bij casuïstiekbesprekingen en/of het betrekken bij de ontwikkeling van de werkwijze lopen de visies uiteen. Mede hierdoor is het niet gelukt om de ervaringsdeskundige een actieve rol te geven binnen het veiligheidsteam.

Een ander punt is hoe het contact tussen netwerkpartners en de lokale teams zich verhoudt tussen contact met het veiligheidsteam en de netwerkpartners. Sommige lokale teams hebben een samenwerkingsrelatie met netwerkpartners die ook betrokken zijn bij de proeftuin (bijvoorbeeld naast de MABZ in het veiligheidsteam is er ook ggz in de wijk). In de praktijk komt naar voren dat het veiligheidsteam sneller kan schakelen met de netwerkpartners dan de lokale teams, waardoor de inzet van deze partners eerder mogelijk is en daarmee de hulp of bescherming beter van de grond komt.

Vanuit het perspectief van de netwerkpartners is de positie van het veiligheidsteam ten opzichte van andere overleg- en samenwerkingsvormen in het zorg- en veiligheidsdomein (zoals het Zorg- en Veiligheidshuis, MDA++, het RET of de jeugdbeschermingstafel), niet altijd duidelijk. Meerdere netwerkpartners benoemen dat gekeken moet worden hoe de verhoudingen liggen en of sommige overlegvormen niet samengevoegd moeten worden. Deels is sprake van overlap in de problematiek van de casuïstiek die aangemeld wordt. Sommige gezinnen worden nu besproken aan meerdere tafels. Het is daarom belangrijk dat duidelijk is wat de instroomcriteria zijn voor het veiligheidsteam en waar het veiligheidsteam zich onderscheidt van andere samenwerkingsverbanden. Het RET biedt bijvoorbeeld ook hulp bij de (verklarende) analyse of de mogelijkheid tot de inzet van extra specialisme. Het MDA++ dat in oprichting is wil met een vergelijkbare werkwijze als het veiligheidsteam gaan werken en ook de mogelijkheid bieden voor het inroepen van expertise. Tegelijkertijd kunnen verschillende samenwerkingsverbanden ook meerwaarde hebben vanwege aanvullende mogelijkheden of expertise waar deze samenwerkingsverbanden over beschikken. Zo heeft het Zorg- en Veiligheidshuis een informatieconvenant waardoor de informatie-uitwisseling met veiligheidspartners, zoals de politie en reclassering, gemakkelijker gaat en kan het RET bijvoorbeeld meedenken over creatieve oplossingen bij inkoop/kostenvraagstukken.

Samenwerken tussen organisaties vraagt kennis van en begrip voor elkaars belangen en cultuur. Voor een stelselwijziging is het nodig dat de betrokken organisaties samen leren en ook bereid zijn om hun manier van (samen)werken te veranderen. Dit vraagt commitment van alle organisaties, maar ook praktisch tijd en ruimte. Daarom is het van belang te blijven investeren in de relatie met het lokale team die samen met het veiligheidsteam de kernpartners van de proeftuin vormen. Het is belangrijk om van elkaar te weten wat ieders rol is, waar je elkaar kunt aanvullen en waar ieders grenzen liggen. Waar het veiligheidsteam expertise op veiligheid kan invoegen, heeft het lokale team vaak veel kennis van de lokale cultuur en het lokale aanbod. Het lokale team kan daarbij meedenken over welke zorg preventief en vanuit het ingekochte aanbod ingezet kan worden; waar het veiligheidsteam kan meedenken over welke expertises nodig zijn en welke hoog specialistische zorg. Die meerwaarde van elkaar mag nog meer benut worden.

Afstemming op de behoeften van de betreffende lokale teams is daarbij van belang, omdat elk lokale team verschillend is ingericht en de kennis, expertise, capaciteit en tijd per lokale team uiteenloopt. De onderlinge verbinding tussen het veiligheidsteam en de verschillende aangehaakte lokale teams is daarbij ook van belang, zoals nu gebeurt met de verbindingsdagen en de geplande evaluatiemomenten.

Hierdoor kunnen de lokale teams ook van elkaar leren en dit helpt om samen tot een meer integrale werkwijze voor het veiligheidsteam te komen. Andersom helpt het als het veiligheidsteam zich meer laat zien bij de lokale teams, zoals nu gebeurt door het bij toerbeurt aan laten sluiten van een professional van het veiligheidsteam bij de casuïstiekbesprekingen van het lokale team.

3.2. Ervaringen met de werkwijze vanuit professionals

In deze paragraaf beschrijven we de ervaringen van professionals van het veiligheidsteam, de jeugdteams¹⁴ en netwerkpartners met de werkwijze. We gaan in op de toegevoegde waarde van het veiligheidsteam, de toeleiding en werkwijze rond casuïstiek en meer procedurele aspecten als regie, mandaat en dossiervoering.

3.2.1. Andere manier van werken

Alle professionals van het veiligheidsteam hebben een aantal gezinnen kunnen ondersteunen in samenwerking met de jeugdteams. Professionals van het veiligheidsteam halen energie uit het ondersteunen van gezinnen en hadden graag gezien dat dit meer gezinnen waren geweest. Enkele professionals van het veiligheidsteam gaven aan dat 'nieuwe' waarden van de proeftuin, zoals rechtsbescherming en gezinsgericht werken, voor hen eigenlijk geen vernieuwing is ten opzichte van de reguliere werkwijze. De manier waarop de aanpak wordt vormgegeven, is echter wel nieuw. Zowel de professionals van het veiligheidsteam en de jeugdteams als de netwerkpartners zien meerwaarde van het veiligheidsteam op verschillende aspecten: i) toevoegen van expertise, ii) tijd voor onderzoek en aansluiten bij tempo van het gezin; iii) op veiligheid en onderliggende problematiek; en iv) meer aandacht voor volwassenproblematiek.

Expertise toevoegen vanuit veiligheidsteam en door inzet netwerkpartners

Als eerste benadrukken de professionals van het veiligheidsteam dat ze vooral kennis over veiligheid toevoegen aan de jeugdteams, durven door te pakken en de onveiligheid durven benoemen. Deze focus op veiligheid is mogelijk, omdat ze zich niet bezig hoeven te houden met allerlei andere dingen die spelen, zoals het zoeken van een woonplek. Soms wordt gemerkt dat bij gezinnen waar veel geweld en andere problemen spelen, iedereen ernaar kijkt maar niemand het geweld durft te benoemen en in te grijpen. Of dat ouders aangeven dat er geen hulpvraag meer is en vervolgens de casus wordt afgesloten, in plaats van dat aandacht is voor de veiligheid van het kind en impact op het kind. De professionals uit het veiligheidsteam geven aan dat ze dan kritische vragen durven te stellen, spiegelen en doorpakken, terwijl het jeugdteam de samenwerking met het gezin voorop stelt. Volgens de jeugdteam professionals voegt het veiligheidsteam expertise toe op meerdere gebieden, niet alleen kennis over veiligheidsproblematiek. Zo kan hulp worden ingezet voor zowel volwassenen als minderjarigen, waardoor effectief van 0-100+ gewerkt kan worden. Het veiligheidsteam bezit immers kennis op het gebied van onder meer lvb-problematiek, volwassenenproblematiek en psychiatrische problemen. Dit maakt het mogelijk om de gezinnen op meer verschillende gebieden te ondersteunen. En het veiligheidsteam kan expertise inschakelen, want ze hebben korte lijnen met verschillende netwerkpartners, waardoor extra expertise makkelijker, sneller en direct ingezet kan worden. Binnen het kernteam verschilt de kennis over intiem terreur, complexe scheiding, mensenhandel of loverboy problematiek per professionals. Deze kennis is belangrijk om signalen te herkennen en de juiste afweging te maken of extra expertise ingeschakeld moet worden.

Daarnaast zorgt de extra expertise ervoor dat het jeugdteam langer betrokken blijft, ook als sprake is van (zeer) complexe casuïstiek. Dit betekent vaste gezichten voor het gezin. Bovendien betekent dit dat minder informatie verloren gaat volgens professionals van het veiligheidsteam. Het gezin wordt namelijk samen met de betrokken jeugdteam professional bij het veiligheidsteam aangemeld, in plaats van dat alleen een (raads)rapport wordt aangeleverd.

¹⁴ Ten tijde van het onderzoek was SWT Zaanstad nog niet officieel verbonden aan de proeftuin en daarnaast is vanuit WMO-Waterland geen casus aangeleverd. Daarom wordt in paragraaf 3.2 meestal gesproken over jeugdteam in plaats van lokale team, aangezien het over de ervaring gaat. Soms wordt wel gesproken over lokale teams, als het toekomstgericht is.

Op deze manier kan informatie over de casus makkelijker worden uitgewisseld. Mist het veiligheidsteam informatie die van belang is voor de casus, dan hoeft dit immers niet uit het aangeleverde rapport te worden gehaald, maar kan de professional dit direct vragen aan de betrokken lokale team professional.

In het vrijwillig kader van hulpverlening aan gezinnen ervaren de jeugdteams vaak belemmeringen zoals lange wachttijden en complexe procedures bij het betrekken van verschillende instanties. Casussen in de reguliere situatie gingen doorgaans naar de beschermtafel als hulpverlening in het vrijwillig kader vastliep. De komst van het veiligheidsteam maakt het echter mogelijk om direct met de Raad voor de Kinderbescherming en de Jeugdbescherming om tafel te gaan zitten voor advies of om vervolgstappen te bespreken, zodat niet meteen een verzoek tot onderzoek gedaan hoeft te worden en een casus niet overgedragen hoeft te worden naar bijvoorbeeld de jeugdbescherming. Nu wordt samen met (jeugdbeschermer uit) het veiligheidsteam opgetrokken zo lang als nodig is. Afgelopen jaar bleek dit vooral behulpzaam in situaties waar de veiligheid van gezinnen in het geding was en waar snel ingrijpen dus vereist was. Het vermogen van het veiligheidsteam om snel te handelen, zonder te worden belemmerd door wachttijden of bureaucratie bij netwerkpartners, wordt door de jeugdteams als essentieel beschouwd voor effectieve hulpverlening.

Door de manier van samenwerken in duo's waardoor expertise van het veiligheidsteam toe wordt gevoegd aan het lokale team, verwachten de professionals dat de expertise van het lokale team op den duur op bepaalde aspecten wordt vergroot, zoals het maken van goede veiligheidsafspraken. Het is momenteel zoeken welke casussen samen met het veiligheidsteam opgepakt moeten worden, en welke casussen alleen door het jeugdteam gedaan kunnen worden. Dit hangt ook af van de expertise en mate van ervaring van de professional bij het betreffende jeugdteam. Het veiligheidsteam heeft bijvoorbeeld enkele casussen opgepakt die het jeugdteam wellicht zelf had gekund als daar twee ervaren professionals op gezet waren die ook waren getraind in de TOP-3

methodiek. Het belang van gezamenlijke trainingen, zoals de training in de TOP-3 helpt ook om tot een gezamenlijke aanpak te komen, omdat het professionals van het veiligheidsteam en lokale team dezelfde taal spreken.

Tijd nemen voor onderzoek en aansluiten bij (tempo van) het gezin

Een tweede belangrijke meerwaarde die door professionals van zowel het veiligheidsteam als jeugdteam worden benoemd, is meer tijd en ruimte voor het contact met volwassenen en kinderen. Professionals van het veiligheidsteam nemen de tijd om contact te maken met volwassenen en kinderen, aan te sluiten bij het tempo van hen en ze mee te nemen in het proces. Professionals geven aan dat dit eraan bijdraagt dat volwassenen en kinderen zich meer gehoord voelen en meer eigenaarschap in het proces hebben. De professionals nemen de tijd om uit te zoeken wat nodig is en wat professionals daarin kunnen betekenen. Het is een gezamenlijk zoekproces naar oplossingen. Hierdoor is minder weerstand tegenover de hulpverlening. Door deze manier van werken kan over veiligheid en onveiligheid worden gesproken zonder direct met een maatregel te dreigen. Professionals van het veiligheidsteam merken dat het daardoor lukt om toch aansluiting te vinden bij het gezin en samen met de jeugdteam professional in contact te blijven met het gezin. Tot nu toe heeft dat er toe geleid dat er in geen van de casussen overgegaan hoefde te worden naar gedwongen kader.

Ook een professional vanuit het jeugdteam geeft aan dat door tijd te nemen voor het gezin de hulp effectiever lijkt te zijn op de lange termijn. Enkele professionals van de jeugdteams benoemen dat zij doorgaans te weinig tijd voor bovenstaande wijze van werken, door hun volle caseload. De komst van het veiligheidsteam en het werken in duo's maakt het mogelijk deze tijd wel te nemen. Gemiddeld wordt voor ongeveer 4 uur per week begeleiding en ondersteuning vanuit het veiligheidsteam aan het gezin en het jeugdteam gegeven in een casus.

Focus op veiligheid versus werken aan risicofactoren en versterken krachten van het gezin

Het gebruik van de TOP-3 methodiek en verklarende analyse is volgens professionals van het veiligheidsteam een opdracht die bij de proeftuin hoort. Net als veel andere proeftuinen, is het zoeken hoe de TOP-3 en verklarende analyse zich tot elkaar verhouden. Het veiligheidsteam heeft een format ontwikkeld waarbij de verklarende analyse in de tweede fase van de TOP-3 methodiek is samengevoegd. Dat geeft een verdieping op de TOP-3; wat zijn de risico's die zorgen dat het onveilige gedrag in stand wordt gehouden en de TOP-3 benadrukt daarbij dat moet worden geprioriteerd: wat zijn de drie meest urgente risicofactoren die onveiligheid veroorzaken. Professionals van het veiligheidsteam vinden de verklarende analyse allemaal heel prettig; het is een heldere methodiek, overzichtelijk, makkelijk in gebruik en vooral het overzicht aan het eind wordt als positief ervaren. Op 1A4 wordt kort en bondig opgeschreven wat de patronen zijn die het gedrag in stand houden, wat de krachten van het gezin zijn, steunfiguren en welke factoren belemmerend werken om het veilig te houden. Dit geeft uitleg aan het gezin, maar zorgt ook voor duidelijke verwachtingsmanagement.

Over de TOP-3 methodiek zijn de meningen verdeeld. Een aantal professionals vindt de TOP-3 een goede methodiek, omdat het heel to-the-point is wat het specifieke gedrag is dat moet veranderen of juist afwezig is en geen gebruik wordt gemaakt van containerbegrippen zoals gedragsproblematiek of hechtingsproblematiek. Andere professionals zien de meerwaarde van de TOP-3 methodiek niet (altijd), want het focust volgens hen alleen op de onveiligheid maar niet op de krachten in het gezin en daarmee is het niet helpend in alle casussen of voor een bepaalde doelgroep (zoals bij lvb-problematiek). Professionals verwachten dat de TOP-3 vooral van meerwaarde is bij casussen waar de (acute) onveiligheid groot is. Daarnaast is behoefte aan beproeven met deze nieuwe methodiek, want ze hebben nog niet echt de tijd en ruimte gehad om hier voldoende mee te werken en het zich eigen te maken.

Een instrument waarmee het partnergeweld goed in kaart kan worden gebracht is de MASIC. Hier is echter op beperkte schaal mee geëxperimenteerd.

Het grootste deel van de professionals vindt dat een vast format, wat in overleg met de gezinnen kan worden ingevuld, prettig werkt. In de reguliere werkwijze waren professionals aangewezen op hun eigen vaardigheden en kennis. Verschillende professionals geven aan dat met de komst van de gecombineerde format, ze het gevoel hebben zich als team beter te kunnen positioneren en kunnen aangeven wat ze te bieden hebben. Het samenvoegen van de TOP-3 en verklarende analyse zorgt voor uniformiteit in de aanpak.

Meer aandacht voor volwassenproblematiek

Het veiligheidsteam werkt van 0-100+, wat betekent dat naast aandacht voor jeugdproblematiek ook specifiek aandacht is voor volwassenenproblematiek. Om ook deze volwassenenproblematiek goed te kunnen aanpakken, zijn onder andere Blijf Groep en de MABZ aangehaakt als vaste partners in de specialistische schil. Zij kunnen gevraagd worden om mee te denken in een casus of om bijvoorbeeld mee te gaan op huisbezoek. Volgens enkele professionals is hiermee de focus breder geworden ten opzichte van de reguliere aanpak. Door meer zicht te krijgen op patronen en daarmee op de problematiek van de ouder(s), kunnen ook de problemen bij de kinderen vaak voor een groot deel worden aangepakt. Dit leidt tot gerichtere en beter passende hulp, waardoor het beter mogelijk is om de veiligheid duurzaam te herstellen. Enkele professionals van het veiligheidsteam gaven aan dit als meerwaarde te ervaren, anderen geven aan dat hierin nog stappen te maken zijn en dat belangrijke netwerkpartners gemist worden, zoals partners rondom volwassenproblematiek op het gebied van schuldhulpverlening, uitkeringen of huisvesting. Daarnaast zijn er professionals die bang zijn dat hierdoor de kinderen juist weer ondergesneeuwd raken. Het blijft dus zoeken naar een balans.

3.2.2. Casuïstiek en toeleiding

Vrij snel na de start van het veiligheidsteam, is begonnen met het begeleiden en ondersteunen van gezinnen. In de praktijk zijn de casussen voornamelijk afkomstig vanuit de jeugdteams en gaat het dus vooral om gezinnen met minderjarige kinderen. Vanuit het WMO-Waterland werd aangegeven dat in Waterland veel problematiek speelt, maar ze zien het veiligheidsteam niet direct als een antwoord op alle problematiek die er speelt omdat het ook gaat om problematiek die niet (direct) met huiselijk geweld en kindermishandeling te maken heeft (bijvoorbeeld verward gedrag of veel burenbuuroverlast).

Zowel de jeugdteams als het veiligheidsteam zijn zoekende welke casuïstiek bedoeld is voor het veiligheidsteam en verschillende aanmeldroutes zijn geprobeerd, zoals we in de vorige paragraaf hebben aangegeven. Iedereen heeft behoefte aan meer duidelijkheid over zowel de instroomcriteria als de route voor het aanmelden van casussen en de soort betrokkenheid van het veiligheidsteam: eenmalig consult, vast persoon betrokken voor consultatie, meegaan naar gesprekken tot aan de volledige regie bij het veiligheidsteam. De verwachting is dat de toegang tot het veiligheidsteam dan (nog) laagdrempeliger wordt en het inzetten van de TOP-3 methodiek en verklarende analyse ook logischer wordt. Er zijn echter uiteenlopende visies zowel binnen het veiligheidsteam, als tussen veiligheidsteam, de jeugdteams en het regieteam. De meningen variëren van het hanteren van ruime instroomcriteria tijdens de fase van experimenteren en beproeven zodat het aanmelden voor de lokale teams laagdrempelig is tot het hanteren van meer strikte criteria zodat alleen de meer complexe casussen naar het veiligheidsteam gaan en het veiligheidsteam hiermee gericht kan experimenteren en beproeven.

Welke casussen zijn 'bedoeld' voor het veiligheidsteam?

Casussen waar echt sprake is van onveiligheid kunnen aangemeld worden bij het veiligheidsteam. De term onveiligheid is echter een vaag en groot begrip; iedereen ervaart dat anders. Bovendien is het afhankelijk van de ervaring en expertise binnen de jeugdteams op welk moment ze vastlopen en het veiligheidsteam willen betrekken. Het veiligheidsteam en jeugdteam zijn het niet altijd eens geweest of een casus bedoeld was voor het veiligheidsteam en welke betrokkenheid gewenst was in de casus. Zo vond het veiligheidsteam dat een deel van de aangemelde casussen te licht was voor de proeftuin; ze willen vooral een focus op casussen waar bijna een jeugdbeschermingsmaatregel dreigt. Binnen het veiligheidsteam verschillen professionals hier ook over van visie. Veel professionals die in het veiligheidsteam zitten, zijn gewend om te werken met gezinnen waarbij het helemaal is vastgelopen binnen de kaders van jeugdzorg en een jeugdbeschermingsmaatregel wordt opgelegd. Dat zijn gezinnen waar complexe problematiek speelt, grote onveiligheid is en vaak hebben ouders en kinderen geen zin meer in hulpverlening. Deze ervaring zorgt er waarschijnlijk ook voor dat zij over casuïstiek vanuit het jeugdteam waar ze nog veel mogelijkheden zien, vinden dat dat het jeugdteam dat nog zelf zou moeten kunnen oppakken.

Aan de ene kant zeggen professionals van het veiligheidsteam dat ze blij zijn nu meer aan de voorkant betrokken te worden en zo te kunnen voorkomen dat een jeugdbeschermingsmaatregel ingezet moet worden. Ze merken ook dat ze een bijdrage leveren in een (lichte) casus en merken dat de jeugdteam professionals blij zijn dat ze aansluiten, het helpt de professionals en het gezin een stukje verder.

Professionals van de jeugdteams gaven daarentegen aan dat zij soms in een casus gezamenlijk wilden optrekken, maar het veiligheidsteam enkel advies uitbracht en vond dat het jeugdteam dit verder zelf kon oppakken. Zij voelden zich door de houding van het veiligheidsteam niet altijd serieus genomen; het veiligheidsteam moet erop vertrouwen dat niet zomaar een vraag aan het veiligheidsteam wordt gesteld. Volgens het regionale veiligheidsteam konden ze uit de aanmelding niet altijd halen wat de hulpvraag van de jeugdteam professional precies was: is behoefte aan consultatie en/of samen optrekken? En welke vraag op gebied van veiligheid heeft de professional? Ook kon het zijn dat de informatie nog te beperkt was om in te schatten of advies of samen optrekken het beste paste.

Professionals hebben een aantal mooie voorbeelden van casuïstiek waarin ze duidelijk aangeven de meerwaarde te zien van het veiligheidsteam en het gevoel hebben dat dit een passende casus was voor de proeftuin. Het gaat dan bijvoorbeeld om een casus waarbij de professional van het veiligheidsteam bewust ging vertragen, om aan te sluiten bij moeder zodat ze zich gehoord voelt en open blijft staan voor de hulpverlening. Of een casus die heel complex is, waar veel verschillende instanties betrokken zijn en de onveiligheid heel hoog is vanwege intiem terreur; daar hebben het jeugdteam en het veiligheidsteam ook afgesproken gezamenlijk de regie te pakken. Maar ook casussen waarin het geweld blijft voortduren en het jeugdteam niet meer wist wat ze daarin nog konden doen. Een voorbeeld van een casus die te licht werd bevonden voor inzet van het veiligheidsteam was een casus waar de onveiligheid op dit moment nog relatief laag was en het gezin om die reden bij het jeugdteam op de wachtlijst zou komen, maar vanwege risico op escalatie preventief is aangemeld bij het veiligheidsteam.

Toeleiding van casuïstiek

De jeugdteams hebben vooral behoefte aan een laagdrempelige aanmeldroute via telefoon of mail in plaats van dat ze een aanmeldformulier moeten invullen. Het veiligheidsteam heeft mede daarom de werkwijze rondom aanmelding meermalen aangepast. Daarnaast werd vanuit de jeugdteams de wens uitgesproken dat het veiligheidsteam bij hun interne casuïstiekbespreking aansluit in plaats van andersom. Sindsdien sluit daarom structureel een professional van het veiligheidsteam aan bij het jeugdteam, waarbij professionals elkaar afwisselen. Het aansluiten bij elkaars casuïstiekoverleg heeft voor- en nadelen. Als het jeugdteam aansluit bij het veiligheidsteam kan het voltallige veiligheidsteam meedenken, maar voor de jeugdteams is het qua tijdsinvestering, planning en reisafstand niet altijd haalbaar om aan te sluiten. Andersom geldt dat wanneer slechts één professional uit het veiligheidsteam bij de casuïstiekbespreking van het jeugdteam aansluit, dit qua reistijd en -afstand voor het lokale team makkelijker is, maar tegelijkertijd de expertise van de andere leden van het veiligheidsteam en eventuele specialistische schil in dat geval wordt gemist.

De casussen die via de jeugdteams komen, zijn soms ook afkomstig van andere collega's van het jeugdteam die niet meegenomen zijn in de bijeenkomsten en trainingen van de proeftuin. Dit laat enerzijds zien dat 'mond-op-mond-reclame' werkt, maar anderzijds maakt dit het lastig om goed met elkaar te beproeven volgens enkele professionals, omdat zij niet getraind zijn in de TOP-3.

3.2.3. Regie, mandaat en dossiervoering

Professionals van het veiligheidsteam en jeugdteam zijn het erover eens dat formeel gezien de regie bij het jeugdteam ligt zolang geen sprake is van een jeugdbeschermingsmaatregel. In de praktijk is het soms gedeelde regie als in duo's gewerkt wordt en voelt het vaak als een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Het veiligheidsteam heeft zelf geen registratiesysteem, dus de dossiervoering en de verantwoordelijkheid daarvoor ligt altijd bij het jeugdteam. Dit betekent dat de regie formeel niet bij het veiligheidsteam kan komen te liggen.

In de praktijk is het soms onduidelijk wie waar verantwoordelijkheid voor is rond een casus, wie welke besluiten neemt en wat men moet doen als de visies van de professional van het veiligheidsteam en jeugdteam in een casus verschillen. Professionals hebben behoefte aan meer sturing op dit gebied. Ondanks deze behoefte, wordt de samenwerking door zowel het veiligheidsteam als het jeugdteam over het algemeen als prettig ervaren. Regievoering wordt vaak niet expliciet besproken, maar krijgt vanzelf vorm. Enkele professionals van het veiligheidsteam zeggen dat het soms wel wennen is dat ze formeel geen regie hebben, want dat zijn ze vanuit hun vorige functies wel gewend.

Zoals hiervoor gezegd, ontbreekt een informatiesysteem waar het veiligheidsteam toegang toe heeft en/of erin kunnen registreren. Sommigen bewaren als noodoplossing informatie in hun e-mail en anderen proberen het in hun hoofd te onthouden. Dat het veiligheidsteam zelf geen dossier heeft, zorgt er bovendien voor dat het veiligheidsteam zich niet kan inlezen als ze betrokken worden bij een casus. Ook kost het meer tijd, omdat telkens overlegd moet worden over nieuwe ontwikkelingen in de casus in plaats van dat iets is na te lezen. Bovendien is het op deze manier moeilijk om een patroon te zien, omdat het veiligheidsteam snippers van informatie heeft. In een van de casussen is bijvoorbeeld op een gegeven moment vanuit het veiligheidsteam gevraagd om een tijdlijn te maken door de jeugdteam professional. Op basis van die tijdlijn werd een patroon zichtbaar, dat hiervoor onbekend was voor het veiligheidsteam, maar die wel heel belangrijk was om een goed advies te geven voor deze casus.

3.3. Ervaringen van cliënten met de werkwijze

In deze paragraaf gaan we in op de betekenis van de nieuwe werkwijze voor cliënten: welke ervaringen hebben zij en wat levert de werkwijze voor hen op? We beschrijven de ervaringen van vijf cliënten die hulp en ondersteuning vanuit het jeugdteam in samenwerking met het veiligheidsteam ontvangen. We beschrijven de ervaringen tijdens de eerste periode dat ze ondersteuning ontvingen. We spraken zowel met vrouwen als mannen.

3.3.1. Aanleiding voor betrokkenheid Veiligheidsteam

Cliënten zijn vanwege verschillende problemen terecht gekomen bij het veiligheidsteam, maar in alle gevallen is sprake van huiselijk geweld en liggen partners in scheiding of zijn reeds gescheiden. Vaak was vanaf de start van de relatie al sprake van huiselijk geweld. Het fysieke en psychische geweld speelde of speelt zich vooral af tussen de (ex-)partners en kinderen zijn getuige van de ruzies en conflicten tussen hen als ouders. De cliënten die reeds gescheiden zijn, vertellen dat de ruzies en conflicten blijven voortduren. De kinderen zijn vaak onderwerp van de strijd en daarnaast is vaak nog veel boosheid en frustratie richting de andere partner. Als partners verschillen ze van visie over hoe de omgang eruit zou moeten zien (na de scheiding). Ook vertelt een cliënt dat haar partner haar financieel probeert te dwarsbomen. Meerdere cliënten hebben een klein sociaal netwerk en geven aan dat contact met familie en vrienden zeer beperkt is geworden door de (relationele) problematiek.

Bij alle gesproken cliënten is het veiligheidsteam via het jeugdteam betrokken geraakt, vrijwel gelijk nadat het jeugdteam (opnieuw) startte. De cliënten vertellen dat daarvoor al politie betrokken was geweest vanwege geweld thuis of in familiekring en één of meerdere Veilig Thuis meldingen zijn gedaan door politie, hulpverlening, burens of cliënt zelf. Enkele cliënten vertellen dat zij enkele jaren geleden ook contact hebben gehad met Veilig Thuis en/of het jeugdteam, maar dat dit is stopgezet omdat hun man of vrouw de hulp niet

(meer) nodig vond. Deze cliënten hadden het gevoel dat ze toen niet terecht konden met hun verhaal bij de betreffende hulpverleners en dat de ernst van de situatie door de betrokken hulpverleners niet doorzien werd. De veiligheidsproblematiek bleef voortduren en uiteindelijk leidde een nieuwe Veilig Thuis melding ertoe dat (opnieuw) het jeugdteam betrokken raakte, die het veiligheidsteam aanhaakte.

3.3.2. Ervaringen met het veiligheidsteam en de samenwerking met het jeugdteam

Van de vijf cliënten zijn vier cliënten tevreden tot zeer tevreden over het veiligheidsteam en de samenwerking met het jeugdteam en één cliënt is meer ontevreden dan tevreden. Cliënten zijn met name tevreden over de bejegening door het veiligheidsteam. Ze voelen zich gehoord doordat de professionals van het veiligheidsteam de tijd nemen om naar hun verhaal te luisteren, zonder oordeel luisteren, respectvol zijn en aandacht hebben voor hun wensen en behoeften. Soms hebben ze wensen die het veiligheidsteam niet kan realiseren, zoals een eigen woning of rondom omgang of verblijfplek van hun kind. Het veiligheidsteam is transparant in wat wel en niet binnen hun bereik ligt en denkt mee door adviezen te geven over andere mogelijkheden. Zo stelde het veiligheidsteam bijvoorbeeld parallel solo ouderschap voor als oplossing of organiseerde het veiligheidsteam een aantal belafspraken met de kinderen. Ook ervaren zij de professionals als betrouwbaar, bijvoorbeeld omdat de professional doet wat hij of zij zegt: als de professionals iets niet weet, wordt het uitgezocht en teruggekoppeld. Aan het begin waren meerdere cliënten soms bang dat hun kind uithuisgeplaatst zou worden vanwege de problematiek thuis. Het veiligheidsteam en jeugdteam wist hen weer vertrouwen in zichzelf als ouder te geven door complimenten en tips te geven rondom de opvoeding en ondersteunde hen om samen met hun (ex-)partner het belang van het kind voorop te stellen. Daarnaast hadden de meeste cliënten het gevoel dat het veiligheidsteam en jeugdteam hen voldoende betrokken in het proces, hen op de hoogte hielden van de stappen die zij ondernamen en zij goed schakelden met de andere betrokken netwerkpartners.

Naast de hierboven genoemde positieve ervaringen, komen uit de gesprekken ook diverse negatieve ervaringen en ontwikkelpunten naar voren. De opstart van het veiligheidsteam en het jeugdteam wordt door cliënten wisselend ervaren. Niet iedereen voelde zich tijdens de beginfase gehoord en gesteund. Ze hadden bijvoorbeeld het gevoel dat hun partner werd voorgetrokken door de professional van het veiligheidsteam en/of jeugdteam of gaven aan dat er reeds besluiten waren genomen over de omgang met de kinderen zonder dat zij hier zelf bij betrokken waren. Enkele cliënten gaven aan dat ze daarom in eerste instantie terughoudend waren om toestemming te verlenen voor betrokkenheid van het veiligheidsteam of inzet van hulp, maar doordat het veiligheidsteam de tijd nam hun verhaal te horen, duidelijk uitlegden waarvoor de toestemming was en het belang van het kind vooropstelden, besloten ze wel toestemming hiervoor te geven. Voor de andere partner was het soms lastig en frustrerend dat de toestemming voor hulp aan de kinderen of een huisbezoek bij de andere partner thuis op zich liet wachten en het veiligheidsteam meeding met het tempo van hun (ex)partner, terwijl ze zich als ouder zorgen maakten over de veiligheid van hun kind bij hun (ex-)partner.

Niet alle cliënten hebben een duidelijk beeld van de rol en taak van het veiligheidsteam. Sommige cliënten vonden dit geen probleem. Andere cliënten zouden hier graag meer duidelijkheid over krijgen. Zo vertelt een cliënt dat de professional van het jeugdteam had aangegeven dat de Raad voor de Kinderbescherming ook bij het veiligheidsteam was aangesloten, maar dat voor haar onduidelijk was op welke manier zij waren aangesloten en wat hun rol was. Hoewel een aantal cliënten juist positief was over de communicatie, gaven enkele andere cliënten aan dat informatie onderling tussen professionals soms niet goed afgestemd of doorgegeven werd en dat gemaakte afspraken niet altijd werden nagekomen.

Zo had de professional van het veiligheidsteam bijvoorbeeld beloofd voor het weekend iets terug te koppelen, maar liet vervolgens niets horen waardoor de cliënt langer in spanning zat. Ook merkte één cliënt dat de professionals onderling niet op één lijn zaten en vond één cliënt het vervelend dat de professional van het veiligheidsteam bepaalde informatie over de kinderen deelde met haar partner, terwijl zij dit vanwege hun veiligheid niet wilde.

Hoewel cliënten de luisterende en niet veroordelende houding van het veiligheidsteam en jeugdteam waarden, vonden enkele cliënten het tegelijkertijd lastig dat de professionals geen stelling namen als hun partner bepaalde veiligheidsafspraken overtrad of hun partner negatief over hen sprak richting de kinderen. Ze misten daarin soms een stukje steun. Een van deze cliënten vond het fijn dat ze daarom een persoonlijk hulpverlener had, die haar wel dat stukje steun gaf.

3.3.3. Meerwaarde van de samenwerking tussen het jeugdteam en het veiligheidsteam

Het merendeel van de cliënten ervaart meerwaarde van de betrokkenheid van het veiligheidsteam, waaronder ook de cliënt die meer ontevreden is dan tevreden. Ze voelen zich beter gehoord en voelen zich gesteund door de tips en adviezen of de ingezette hulp. Dit hielp hen om rustiger te blijven of te worden tijdens conflict-situaties en om het belang van hun kind(eren) meer voorop te stellen. Ondanks dat de problematiek bij alle cliënten nog voortduurt, geven cliënten aan dat de betrokkenheid van het veiligheidsteam een de-escalerende werking heeft gehad. Zo noemt een cliënt dat ze bang was dat anders hun huis zou zijn 'afgebroken' en hun kind uithuisgeplaatst zou zijn. Een andere cliënt geeft aan dat haar partner allang voor de deur zou hebben gestaan als het veiligheidsteam niet als soort tussenpersoon was opgetreden en haar partner heeft weten te sussen. Ook lukt het bij meerdere cliënten om weer met de ex-partner om tafel te gaan en afspraken te maken (al houden ze zich er niet altijd aan). Daarnaast is dankzij het veiligheidsteam en het jeugdteam hulp ingezet bij meerdere kinderen, waaronder het betrekken van een kindbehartiger. Sommige cliënten zien dit als meerwaarde, enkele andere cliënten zijn nog afwachtend om zich hierover uit te spreken omdat de hulp nog loopt. Tot slot, hebben twee cliënten hulp ontvangen via Blijf Groep die onderdeel uitmaakt van de specialistische schil van het veiligheidsteam. Dit heeft hen meer inzicht gegeven in de relatiepatronen en handvatten om hiermee om te gaan. Ze voelen zich hierdoor weerbaarder en vonden het fijn om naast de professionals van het jeugdteam en veiligheidsteam ook een eigen persoonlijk hulpverlener te hebben, die echt de geweldsdynamiek begreep.

Specifiek over de meerwaarde van de samenwerking tussen het jeugdteam en veiligheidsteam geven enkele cliënten aan dat ze naar hen gevoel hetzelfde deden. Enkele cliënten geven aan dat ze met de professional van het veiligheidsteam meer een klik hadden dan met de professional van het jeugdteam. Ook werd verschil gezien in de expertise, zo kwam degene van het veiligheidsteam soms met andere ideeën of mogelijkheden en zat het jeugdteam vaak meer op de opvoeding en kindspecifieke factoren.

4 Conclusies en aanbevelingen

Parallel aan de ontwikkeling van de proeftuin Zaanstreek-Waterland is het huidige procesonderzoek uitgevoerd naar de ervaringen met de ontwikkeling en werkwijze van het veiligheidsteam. De proeftuin is onderdeel van het landelijk programma Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming. In dit slothoofdstuk beschrijven we de belangrijkste conclusies die naar voren zijn gekomen uit de interviews en groepsgesprekken met professionals van het veiligheidsteam, het lokale team en netwerkpartners, de interviews met cliënten, de documentanalyse en observatie van de casuïstiekbespreking. De dataverzameling liep tot februari 2024, met name najaar 2023; de resultaten hebben dus vooral betrekking op het eerste half jaar van het veiligheidsteam en de proeftuin. We gaan achtereenvolgens in op het ontstaan, de ontwikkeling en werkwijze van de proeftuin (paragraaf 4.1). Vervolgens gaan we in op de ervaringen met het ontwikkelproces en de ervaren meerwaarde van de werkwijze dusver (paragraaf 4.2). We sluiten af met ontwikkelpunten en aanbevelingen voor de toekomst (paragraaf 4.3).

4.1. Van dromen op papier naar ervaren in de praktijk

Het doel van de proeftuin is dat het vaste gezicht van het lokale team gezinnen/huishoudens waar sprake is van geweld en onveiligheid laagdrempelig kan (blijven) ondersteunen, waar nodig met ondersteuning van het nieuwgevormde veiligheidsteam dat beschikt over expertise op het gebied van huiselijk geweld en kindermishandeling. Hoewel de stip op de horizon ver weg kan lijken, heeft de proeftuin in minder dan een jaar tijd veel stappen gezet: in maart 2023 is een veiligheidsteam gevormd, vervolgens zijn de lokale teams aangehaakt en is een specialistische schil van netwerkpartners opgezet die ze nog graag willen uitbreiden. In mei 2023 is gestart met gezinnen.

Het eerste half jaar richtte zich vooral op het ontwikkelen van een gezamenlijke werkwijze. Hiervoor is met elkaar het ideale hulptraject uitgewerkt en gekeken welke stappen nodig zijn om dit te bereiken. Daarnaast zijn het veiligheidsteam en de reeds aangesloten lokale teams getraind in de TOP-3 methodiek en volgde het veiligheidsteam een training in de verklarende analyse en de MASIC. De verschillende elementen uit de TOP-3 en de verklarende analyse zijn geïntegreerd in een plan van aanpak voor gezinnen/huishoudens wat ingezet kan worden ter ondersteuning van de analyse- en onderzoeksfunctie van het veiligheidsteam. Verder is begonnen met het experimenteren met de MASIC. Diverse werkgroepen van uitvoerend professionals van het veiligheidsteam zijn opgericht die aan de slag gingen met specifieke onderdelen van de nieuwe werkwijze. Deze werkgroepen zijn omgevormd tot vier werkgroepen en uitgebreid met vertegenwoordigers vanuit bestuur en management, het lokale team of de specialistische schil. Gedurende het eerste jaar is gewerkt aan een duidelijker besluitvormingsstructuur door samenvoeging van de stuurgroep en de projectgroep in een regieteam, waarbij de voorzitter en vice-voorzitter een verbindende spil zijn in de vorm van dagelijks bestuur voor meer nabijheid. Ook zijn de opdrachten van de project- en teambegeleider geconcretiseerd, zodat zij meer beslissingsbevoegdheid hebben en de teambegeleider meer ruimte heeft voor het coachen van het team.

De samenwerkingsrelatie tussen het lokale team en het veiligheidsteam is versterkt door een verbindingsdag en evaluatiemomenten te organiseren. In het kader van de verlenging van de pilot en de subsidie is eind 2023 een projectplan inclusief mijlpalenplanning ontwikkeld met als doel te voorzien in een meer gerichte en afgebakende opdracht waar het veiligheidsteam en lokale team de komende periode mee aan de slag kunnen.

Parallel aan de ontwikkeling van de samenwerking is ook gestart met de ondersteuning van gezinnen. Van mei 2023 t/m februari 2024 is het veiligheidsteam in totaal bij 42 gezinnen betrokken geweest. De gezinnen komen met name binnen via de aangesloten jeugdteams, er zijn nog vrijwel geen aanmeldingen vanuit de Wmo/SWT-teams. Per aangemelde casus bekijkt het veiligheidsteam hoe zij het lokale team en gezin/huishouden kunnen ondersteunen; consultatie en advies of samen ondersteuning bieden aan gezin/huishouden. De regie ligt formeel altijd bij het lokale team en gezin/huishouden (wettelijk kan dit ook niet anders), maar in de praktijk wordt gedeelde verantwoordelijkheid ervaren en soms ook gedeelde regie. Andere beoogde functies van het veiligheidsteam zijn nog in ontwikkeling. Om vorm te geven aan de analyse- en onderzoeksfunctie heeft het veiligheidsteam in enkele casussen geëxperimenteerd met de TOP-3, de verklarende analyse en de MASIC. Dit heeft geleid tot de ontwikkeling van een plan van aanpak, waarin de krachten van de TOP-3 methodiek en verklarende analyse zijn gebundeld. De komende periode wil het veiligheidsteam hiermee experimenteren. Wat betreft gezamenlijke regievoering met lokale team professionals en leden van het huishouden komt dit formeel nog niet voor, al wordt in de praktijk wel gesproken over gedeelde verantwoordelijkheid. Met de functie om ook kindbeschermsmaatregelen uit te voeren heeft het veiligheidsteam nog niet geëxperimenteerd¹⁵. Dit is nog niet nodig geweest in de casuïstiek en moet nog verder vormgegeven worden.

4.2. Ervaringen van professionals en cliënten

Bij de proeftuin zijn veel partijen betrokken. De ontwikkeling van de nieuwe vorm van (samen)werken en werkwijze binnen het veiligheidsteam en tussen het veiligheidsteam, het lokale team, netwerkpartners en het bestuur en management de proeftuin is een intensief proces. Hieronder bespreken we de belangrijkste bevindingen wat betreft de ervaringen van professionals met het ontwikkelproces (paragraaf 4.2.1) en hun allereerste ervaringen met de werkwijze (paragraaf 4.2.2). We eindigen met de bevindingen vanuit de ervaringen die cliënten hebben opgedaan met de ondersteuning van het veiligheidsteam in samenwerking met het jeugdteam (paragraaf 4.2.3).

4.2.1. Ervaringen met het ontwikkelproces

Waar veel proeftuinen in het land konden voortbouwen op kennis en ervaring uit voorlopers van de huidige veiligheidsteams, moest in Zaanstreek-Waterland het veiligheidsteam, de werkwijze, de samenwerking en de structuur eromheen vanaf de grond opgebouwd worden. Door alle betrokkenen zijn veel stappen gezet, maar een verandering kost tijd en energie. Het eerste jaar stond vooral in het teken van elkaar leren kennen en elkaars denkwijze, werkwijze en organisatie. Dit gold zowel voor de professionals binnen het veiligheidsteam, als tussen het veiligheidsteam en regieteam, lokale team en netwerkpartners. Dit betekent het loslaten van oude gewoontes, een gezamenlijke visie en werkwijze ontwikkelen op verschillende vlakken en verwachtingen naar elkaar duidelijk krijgen. Het is een ontwikkelproces van elkaar leren kennen, met elkaar aan de slag, evalueren en reflecteren.

¹⁵ Recent is bij één casus in de proeftuin een maatregel (VOTS en MUHP) opgelegd. Deze maatregel is in goed overleg met het Veiligheidsteam niet uitgevoerd in de proeftuin, maar opgepakt door de WSS vanwege de ernst en aard van de situatie.

In de beginperiode ging veel tijd naar procesmatige zaken rond de uitvoering van de proeftuin. Professionals van het veiligheidsteam ervoeren het oorspronkelijke plan als een te grote opdracht met onvoldoende afbakening, er was onduidelijkheid over ieders rol en de besluitvormingsstructuur en sturing in het proces werd gemist. In plaats van voornamelijk met casuïstiek aan de slag te zijn, kregen ze een grotere rol in het ontwikkelen van de werkwijze en praktische randvoorwaarden dan verwacht. De lokale teams sloten ook met andere verwachtingen aan: in plaats van onderdeel te zijn van het veiligheidsteam werden ze een samenwerkingspartner. Hoewel de samenwerking op individueel casusniveau tussen het veiligheidsteam en lokale team goed verliep, werd een duidelijke samenwerkingsstructuur en visie op de rolverdeling gemist als het gaat om de invulling van casuïstiekbespreking en ieders taak op het gebied van veiligheid. Dit laat zien dat op het moment dat de opdracht en koers van het veiligheidsteam onvoldoende duidelijk is, dit schuring geeft in de teamvorming en samenwerking. Ondertussen zijn stappen gezet om de samenwerking en besluitvormingsstructuur verder te ontwikkelen (zie paragraaf 4.1).

De samenwerking met de (beoogde) netwerkpartners in de specialistische schil is nog in de opstartfase. Met Blijf Groep, de MABZ, kindbehartiger en vertrouwensarts wordt reeds actief samengewerkt, maar met andere (veiligheids)partners, zoals politie en OM, is de samenwerking nog niet gestart of staat de samenwerking nog in de kinderschoenen. Daarnaast is het zoeken naar de positionering van het veiligheidsteam ten opzichte van andere samenwerkingsverbanden zoals het Zorg- en Veiligheidshuis, het RET en in de toekomst MDA++, omdat deels overlap zit in de doelgroep, in de aangeboden functies door de betreffende samenwerkingsverbanden (waaronder hulp bij de verklarende analyse en regie) en deels dezelfde netwerkpartners aansluiten.

4.2.2. Ervaringen met de werkwijze

Huidig onderzoek laat zien dat professionals en de gesproken cliënten tot dusver op verschillende aspecten meerwaarde ervaren van de aanpak. Het is echter nog te vroeg om uitspraken te doen over de effecten van de nieuwe werkwijze, omdat deze nog volop wordt ontwikkeld en beproefd.

Professionals binnen de proeftuin ervaren meer tijd en ruimte om aan te sluiten bij het tempo en de behoefte van het gezin/huishouden, een samenwerkings- en vertrouwensrelatie op te bouwen en te doen wat nodig is. Hierdoor lukt het binnen vrijwillig kader stappen te maken in het verbeteren van de veiligheid. In het reguliere stelsel heeft het lokale team een hoge werkdruk en beperkte tijd per gezin/huishouden en zou een deel van deze gezinnen/huishoudens zijn opgeschaald naar de jeugdbescherming(stafel) op het moment dat het niet direct lukt in contact te komen met het gezin/huishouden en de veiligheid te verbeteren. En bij een deel van de gezinnen/huishoudens zou het lokale team normaliter overdragen naar een specialistische aanbieder, terwijl ze nu betrokken blijven het veiligheidsteam aanhaakt. Dit zorgt ervoor dat cliënten minder schakels en meer vaste gezichten hebben. Hierdoor hoeven cliënten minder vaak hun verhaal te vertellen en wordt informatieverlies als gevolg van overdrachten voorkomen.

Ten tweede wordt ervaren dat de proeftuin bijdraagt aan betere benutting van expertises aan de voorkant om verdere escalatie te voorkomen vanwege versterking van de lokale teams. Het veiligheidsteam versterkt het lokale team door het bieden van expertise op het gebied van veiligheid en daaraan verwante problematiek, waaronder ten aanzien van mensen met volwassen (ggz/lvb) problematiek. Door het optrekken in duo's kan de professional van het veiligheidsteam zich meer positioneren op veiligheid en daarop expertise invoegen, terwijl het lokale team in de samenwerking kan blijven zitten en het lokale veld goed kent. Methodieken, zoals de TOP-3, verklarende analyse en/of MASIC, kunnen helpend zijn om de blik op veiligheid te waarborgen, tot een

gezamenlijk visie te komen en/of om in gesprek met cliënten bij het bespreken van de veiligheid. Door de korte lijnen die het veiligheidsteam heeft, kan indien nodig snel aanvullende expertise betrokken worden vanuit de specialistisch schil. Hierdoor is ook meer aandacht voor volwassenproblematiek, bijvoorbeeld door de aansluiting van Blijf Groep (expertise intiem terreur en complexe scheidingen) en MABZ (expertise ggz).

Naast deze meerwaarde zijn er enkele belangrijke aandachtspunten voor de verdere ontwikkeling van de werkwijze. Zo heerst onduidelijkheid over het soort casuïstiek waar het veiligheidsteam bij kan ondersteunen. Daarmee samenhangend wordt een informatiesysteem gemist waarin zowel het lokale team als veiligheidsteam toegang heeft om te zorgen voor soepele informatie-uitwisseling. Nu heeft het veiligheidsteam vaak incomplete informatie, waardoor bijvoorbeeld bij een hulpvraag van het lokale team patronen van huiselijk geweld moeilijker te herkennen zijn, wat het lastig maakt om het juiste advies te geven. Of dat het veiligheidsteam niet op de hoogte is van recente ontwikkelingen of contacten die het lokale team in het systeem geregistreerd heeft. Een ander aandachtspunt vormt de visie op welke methodiek wanneer wordt ingezet. De richtlijn is dat het ontwikkelde plan van aanpak met elementen uit de TOP-3 en verklarende analyse voor elke casus wordt ingevuld, echter een deel van het veiligheidsteam is van mening dat de inzet van het TOP-3 alleen van meerwaarde is als sprake is van hoge (acute) onveiligheid, wat nu niet in alle casussen het geval is. Verder verschilt de kennis over intiem terreur, complexe scheiding, mensenhandel of loverboy problematiek binnen het kernteam per professionals. De proeftuin wil komend jaar investeren op betere kennis over intiem terreur, complexe scheiding, mensenhandel en loverboy problematiek goed te waarborgen binnen het kernteam van het veiligheidsteam. Dit is belangrijk om signalen te herkennen en de juiste afweging te maken of extra expertise ingeschakeld moet worden. Ook gesproken netwerkpartners geven aan dat hun expertise wel benut wordt, maar dat dit soms nog meer kan en dat zij meer aan de voorkant betrokken kunnen worden, bijvoorbeeld door vaker of standaard aan te sluiten bij casuïstiek en analyse.

4.2.3. Ervaringen cliënten

De interviews met vijf cliënten laat zien dat de meeste cliënten (zeer) tevreden zijn over het veiligheidsteam en meerwaarde ervaren van de betrokkenheid van het veiligheidsteam naast het lokale team. Meerdere cliënten geven aan dat na jaren van huiselijk geweld en vaak eerdere inzet van politie, Veilig Thuis en/of hulpverlening, mede dankzij de betrokkenheid van het veiligheidsteam hun situatie verbetert: geweldsincidenten en conflicten nemen af en zonder betrokkenheid van het veiligheidsteam achtte een deel van de cliënten de kans groot dat de onveiligheid verder was geëscaleerd en bijvoorbeeld zeer ernstig huiselijk geweld plaats gevonden zou hebben of een uithuisplaatsing van hun kind.

De gesproken cliënten voelen zich over het algemeen gehoord en gesteund door het veiligheidsteam. Het veiligheidsteam staat naast hen door een luisterend oor, praktische tips en door mee te denken over mogelijkheden. Daarbij voelen de meeste cliënten zich voldoende betrokken in het proces en is het veiligheidsteam transparant in wat wel en niet in hun bereik ligt. Ook zijn de meeste cliënten tevreden over de communicatie met en bejegening vanuit de professional van het veiligheidsteam al geldt dit niet voor alle gesproken cliënten. Waar de ene cliënt de ervaring heeft dat informatie tijdig wordt uitgezocht en teruggekoppeld, heeft de andere cliënt de ervaring dat dit soms lang duurt of niet gebeurt. Een ander aandachtspunt dat vanuit de cliëntgesprekken naar voren komt is duidelijkere communicatie over wat de rol en taak van het veiligheidsteam inhoudt en hoe dit zich verhoudt tot het lokale team.

Hoewel cliënten merken dat het veiligheidsteam probeert aan te sluiten bij het tempo en de behoefte van alle gezinsleden, kan dat met name rondom toestemming voor betrokkenheid van het veiligheidsteam of de inzet van hulp frustratie opleveren bij de ene partner als de andere partner hier niet direct toestemming voor geeft.

Belangrijk is om deze partner voldoende mee te nemen in dit proces door het bespreken van de voor- en nadelen en afwegingen die als professional in het proces gemaakt worden. Bijvoorbeeld door te spreken waarom voor deze route wordt gekozen in plaats van het aanvragen van vervangende toestemming via de rechtbank en de ouder daarnaast te informeren over juridische stappen die de ouder kan nemen en de voor- en nadelen daarvan te bespreken.

4.3. Ontwikkelpunten en aanbevelingen voor de toekomst

In deze paragraaf gaan we in op de ontwikkelpunten en aanbevelingen voor de toekomst van de proeftuin. We richten ons daarin niet alleen op het veiligheidsteam, maar ook tot alle netwerkpartners die deel uit maken van de proeftuin. Vooral belangrijk is om te blijven investeren in deze nieuwe manier van samenwerken. Het samen experimenteren en beproeven vanuit een gedeelde visie en daar samen uit te leren wat werkt in de samenwerking en werkwijze en wat niet. De belangrijkste ontwikkelpunten stippen we hieronder aan: 1) Investeer in teambuilding binnen en identiteitsvorming van het veiligheidsteam; 2) Creëer een heldere besluitvormingsstructuur; 3) Concretiseer en versterk de samenwerking met het lokale team; 4) Concretiseer de rol van netwerkpartners; 5) Breng prioritering aan in het ontwikkelproces. In voetnoten refereren we naar andere vernieuwende praktijken uit de regio Zaanstreek-Waterland die mogelijk inspiratie kunnen bieden voor de proeftuin.

4.3.1. Investeer in teambuilding binnen en identiteitsvorming van het veiligheidsteam

Teamvorming en teambuilding zijn belangrijk bij een team van professionals afkomstig uit verschillende moederorganisaties en die elkaar nog niet kennen, nieuw zijn in de Zaanse regio en met verschillende verwachtingen de proeftuin zijn ingestapt. Hierdoor ontstaan gemakkelijk visieverschillen. Belangrijk is dat professionals open en flexibel zijn, bereid zijn tot reflecteren en leren (zowel op individueel niveau, als op teamniveau en in het contact met cliënten andere professionals) en dat er tijd en ruimte is om elkaars kwaliteiten, vaardigheden, kennis en expertise te leren kennen. Ook dienen professionals zich te committeren aan de gezamenlijke opdracht van het veiligheidsteam. Op het begin was dit lastig door de onduidelijkheid die professionals ervaren rond de opdracht (zie paragraaf 4.2.1) en de teambegeleider relatief weinig tijd had voor teamcoaching.

Inmiddels is gewerkt aan een projectplan met een duidelijke opdracht, waarin er meer aandacht is voor evaluatie en de teambegeleider meer tijd heeft voor teamcoaching. Het is belangrijk om dit vast te houden en teambuildingsprocessen te integreren in het werkproces via persoonlijk contact, casuïstiek-besprekingen, intervisie, training en vieren van successen.

Daarnaast is het belangrijk om als veiligheidsteam een gezamenlijke en duidelijke identiteit neer te zetten en vervolgens per lokale team de samenwerking af te stemmen. Een gedeelde visie op kernonderdelen van de rol, werkwijze en methodiek van het veiligheidsteam is hierbij cruciaal. De rol van de Raad voor de Kinderbescherming binnen het veiligheidsteam vraagt daarbij specifiek aandacht. Vanuit cliënt- en rechtsbeschermingsperspectief wil de raad haar onafhankelijke onderzoeksrol behouden. In de praktijk wordt echter gemerkt dat dit kan botsen met de werkwijze van de proeftuin.

Het is belangrijk dat het team achter de visie staat en de ingeslagen koers vasthoudt voor langere tijd, zodat men het echt kan beproeven en op afgesproken tijden de doelstellingen met elkaar gemonitord en geëvalueerd kunnen worden. Een duidelijke identiteit helpt ook om naar de gezinnen/huishoudens en netwerkpartners toe helder te communiceren over de rol van het veiligheidsteam. Visuele communicatiemiddelen zoals een flyer of informatieve video kunnen daarbij ondersteunend zijn.

4.3.2. Creëer een heldere besluitvormingsstructuur

Het veiligheidsteam heeft enerzijds behoefte aan inhoudelijke ruimte om te experimenteren, maar anderzijds aan kaders ten aanzien van praktische randvoorwaarden. Het is belangrijk om als regieteam te concretiseren wat de 'regierol' van het regieteam inhoudt, waar de experimenteer ruimte van het veiligheidsteam ligt en wat de kaders zijn waarbinnen het veiligheidsteam kan experimenteren. Zeker als het raakt aan besluiten die gaan over de samenwerking tussen het lokale team en veiligheidsteam of als het gaat om *out-of-the-box* denken en werken buiten de bestaande kaders en samenwerkingsafspraken.

4.3.3. Concretiseer en versterk de samenwerking met het lokale team

Naast het investeren in de interne samenwerking is het belangrijk te investeren in de concretisering en versterking van de samenwerking tussen het veiligheidsteam en het lokale team¹⁶. Monitoring, evaluatie en leren van gemaakte afspraken is daarbij cruciaal.

- *Ontwikkel een gedeelde visie en taal ten aanzien van veiligheid:* veiligheid en onveiligheid zijn veelomvattende begrippen en geen dichotome begrippen. Belangrijk is aandacht te hebben voor het type geweld, onderliggende risicofactoren en geweldspatronen en om onderscheid te maken tussen objectieve veiligheid (feiten) en subjectieve veiligheid (hoe de verschillende gezinsleden en professionals dit waarnemen en beleven). De visie gefaseerd samenwerken voor veiligheid (TOP-3 methodiek) biedt hierin handvatten¹⁷.
- *Stel duidelijke criteria op voor de doelgroep en maak afspraken over wanneer het veiligheidsteam weer 'uitvliegt':* concretiseer met elkaar bij welk type casussen (complexiteit) het veiligheidsteam welk type inzet (consultatie kort of langdurig versus meewerken versus regie) kan bieden en maak hierover heldere afspraken. Belangrijk is om een keuze te maken tussen breed experimenteren met allerlei casussen en hierop periodiek te evalueren of meer gericht experimenteren door bijvoorbeeld het aanscherpen van de criteria voor casussen waarin het veiligheidsteam samen optrekt (zoals problematiek op minimaal drie leefgebieden en/of met meerdere VT/politiemeldingen). Maak daarnaast ook concrete afspraken over wanneer het veiligheidsteam weer 'uitvliegt': wat houdt aansluiten zolang als nodig is in en hoe en door wie wordt dit bepaald.

16 Zie de werkwijze van jeugdbescherming in de wijk Zaanstad en preventieve jeugdbescherming Landsmeer, waarbij een JBRA professional structureel aansluit bij casuïstiekoverleg, regelmatig op locatie werkt en laagdrempelig beschikbaar is voor vragen van het lokale team.

17 Zie de werkwijze van de gezinscoaches Wormerland-Oostzaan, dat vanuit een mensgerichte benadering naar veiligheid kijkt.

- *Beproof de instroomroutes:* via het lokale team komt minder casuïstiek binnen dan verwacht, daarom kan Veilig Thuis nu ook via het lokale team gezinnen/huishoudens aanmelden¹⁸. Andere ideeën over instroomroutes om in de toekomst mogelijk mee te experimenteren betreffen het oppakken van gezinnen/huishoudens waar sprake is van een tijdelijk huisverbod of ambulante spoedhulp. Deze gezinnen/huishoudens krijgen vaak veel verschillende professionals en vaak is na afloop van het huisverbod of de spoedhulp aanvullende hulp nodig. Door deze casussen vanuit het veiligheidsteam op te pakken kan het aantal gezichten en overdrachten verminderd worden.¹⁹
- *Stem af wanneer lopende casussen waar, met wie en hoe besproken worden:* concretiseer met elkaar wanneer casuïstiek bij het lokale team wordt besproken, wanneer bij het veiligheidsteam en wanneer in onderling overleg tussen de lokale team professionals en de professional van het veiligheidsteam. Concretiseer daarnaast de rollen van de gedragsdeskundigen verbonden aan de lokale teams en het veiligheidsteam. Voor casuïstiekbesprekingen bij het veiligheidsteam is het belangrijk om met elkaar af te stemmen wie het gesprek leidt, welke partijen advies geven en wie besluiten neemt op basis van de gegeven adviezen. Als blijkt dat het lokale team en het kernteam van het veiligheidsteam niet op één lijn zitten wat betreft fundamentele veiligheidsvraagstukken, is het belangrijk om extra te expertise te betrekken van de gedragsdeskundige of de vaste specialistische schil van het veiligheidsteam.

18 Zie de werkwijze van Team Preventieve Jeugdbescherming Purmerend, waarbij bij een Veilig Thuis melding Veilig Thuis samen met Loket Jeugd van gemeente Purmerend op huisbezoek gaat, en de samenwerking tussen Edam-Volendam en Veilig Thuis.

19 Zie de werkwijze van gemeente Landsmeer, waarbij rondom instroom samenwerking is met de huisarts. Het lokale team en de praktijkondersteuner van de huisarts bespreken met elkaar de nieuw gemelde gezinnen/huishoudens om samen te kijken of het lokale team of de huisarts het beste ondersteuning kan bieden. Vervolgens wordt dit met het gezin of huishouden besproken.

- *Faciliteer informatie-uitwisseling door registratiesysteem:* om samen op te trekken in een casus is een gezamenlijk registratiesysteem van belang, omdat anders informatie wordt gemist en niet goed op elkaar kan worden aangesloten.²⁰

4.3.4. Concretiseer de rol van netwerkpartners in specialistische schil

Het is de komende periode belangrijk om met de netwerkpartners in de specialistische schil, inclusief de ervaringsdeskundige, ieders rol te concretiseren en te kijken hoe hun expertise optimaal benut kan worden. Stem met elkaar duidelijk af hoe en op welke momenten de expertise van netwerkpartners uit de specialistische schil ingezet wordt (sluiten zij structureel of enkel op verzoek aan, sluiten zij aan bij casuïstiekbesprekingen, of bij analyse of loopt inzet via de samenwerkingsverbanden) per type casus (consultatie, duo, maatregel). Voor een goede verklarende analyse en het bieden van de juiste hulp om duurzame veiligheid te bereiken, is het van belang om sommige expertisepartners meer actief te betrekken. Daarnaast is het belangrijk na te denken over hoe het veiligheidsteam zich wil verhouden tot andere samenwerkingsverbanden, zoals de jeugdbeschermingstafel, het RET, Zorg- en Veiligheidshuis en het MDA++ dat in oprichting is. Onderzoek met elkaar waar de meerwaarde zit en waar de overlap zit en zorg dat het stelsel van de toekomst helder is voor cliënten.²¹

²⁰ Zie de werkwijze van gemeente Landsmeer, waarbij de preventief jeugdbeschermer van de JBRA toegang heeft tot het registratiesysteem van het lokale team onder voorwaarde dat de cliënt daarvoor toestemming geeft. Dit wordt als zeer prettig ervaren.

²¹ Zie de werkwijze van gemeente Waterland, waar een nauwe samenwerking is tussen zorg- én veiligheidspartners, zoals politie, wat zorgt voor korte lijntjes in de samenwerking en snelle informatie-uitwisseling. Maandelijks is er een afstemmingsoverleg tussen de jeugdconsulent, jongerenwerk, leerplichtambtenaar, wijkagenten, en de ambtenaren openbare orde en veiligheid.

4.3.5. Breng prioritering aan in het ontwikkelproces

Het realiseren van het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming is een grote regionale en landelijke opgave. De eerste stappen zijn gezet, maar tegelijkertijd zijn nog stappen te maken en kan niet alles tegelijk. Het is belangrijk om met elkaar daarin te prioriteren, bijvoorbeeld aan de hand van de mijlpalenplanning die als onderdeel van het projectplan 2024 is gemaakt. Dat is ook medebepalend voor het aantal casussen waarbij het team kan ondersteunen en de hoeveelheid tijd dat het team heeft om te investeren in het verder ontwikkelen van de werkwijze. Je kan niet alles tegelijk. Dus ga met elkaar in gesprek en maak keuzes waarin (eerst) beproefd gaat worden; gaat het bijvoorbeeld om zoveel mogelijk casussen ondersteunen en ontdekken waar de meerwaarde van het veiligheidsteam zit of is de wens om eerst de TOP-3 en verklarende analyse goed onder de knie te krijgen waarvoor een verdieping op minder casussen nodig is. Belangrijk daarbij is dat er draagvlak is vanuit de uitvoering, bestuur en management voor de koers die wordt ingeslagen.

Als gevolg van deze nieuwe samenwerking blijven casussen echter langer bij het lokale team en investeert het lokale team meer tijd in gezinnen/huishoudens dan in de reguliere werkwijze. Op de lange termijn betekent dit dat bij het lokale team waarschijnlijk de kosten gaan oplopen terwijl de verwachting is dat bij andere organisaties, zoals de jeugdbescherming de kosten zullen teruglopen als de komende periode blijkt dat de inzet van het veiligheidsteam op lange termijn het aantal jeugdbeschermingsmaatregelen doet afnemen. Dit vraagt van bestuurders gezamenlijke verantwoordelijkheid om de frictiekosten tijdens de overgangsfase naar het nieuwe stelsel te dragen.

COLOFON

Opdrachtgever	Gemeente Zaanstad
Auteurs	Dr. M. Lünemann Compagner M., MSc
Met medewerking van	Dr. S. Ganpat C. Majoor Prof. Dr. M. Steketeer Mr. Dr. K. Lünemann
Foto omslag	Adobe Stock, pressmaster, 111586365
Uitgave	Verwey-Jonker Instituut Giessenplein 59 C 3522 KE Utrecht T (030) 230 07 99 E secr@verwey-jonker.nl I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload worden via onze website:
<http://www.verwey-jonker.nl>

ISBN 978-94-6409-314-8

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht, augustus 2024.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut. Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute. Partial reproduction of the text is allowed, on condition that the source is mentioned.